

VESELÝ VÝLET®

KRKONOŠE / 51

ZIMA 2019

V červnu 1929 poslali rodiče synovi Josefu Scholzovi ze Svatého Petra na vojnu do Komárna na jižním Slovensku fotografii z májové oslavy pětaticátého výročí založení dobrovolných hasičů ve Špindlerově Mlýně. Průvod stoupající od náměstí ke kostelu zachytil u svého ateliéru významný fotograf Wenzel Pfohl. V čele kráčel ředitel školy Gustav Standera, předseda místního lázeňského a také sportovního spolku. Fotograf i učitel přišli do Špindlerova Mlýna z kraje za obživou. Oba se zapojili do života vlastní komunity, byli zvoleni do správy obce, zasloužili se ve svých oborech o její rozkvět. Standera přispěl k vydání tištěných průvodců, Pfohl pořídil skoro tisíc kvalitních fotopohlednic Krkonoš. V neposlední řadě se stali místními patrioty ochotnými pro společný domov mnohé vykonat. Lidem v minulosti i současnosti spojenými s místní komunitou, těm, co si zvolili Krkonoše za svůj domov, je věnované toto vydání sezónních novin.

Z Galerie, informační centrum
a pension Veselý výlet
D Horní Maršov
Krkonošské kroje
A Pec pod Sněžkou
SkiResort Černá hora – Pec
R Mapa východních Krkonoš
Malá Úpa
M Žacléř
A Krkonošský národní park
Doporučujeme osvědčené služby
Paměť Krkonoš

str. 2–3
str. 4–5
str. 6–7
str. 8–11
str. 12–13
uprostřed
str. 16
str. 17
str. 18–19
str. 20–21
str. 26–27

Fotograf Jiří Havel na zahájení své výstavy v Malé Úpě.

Lanovkář ve výslužbě František Vambra z Pece.

Obchodník Milan Hlaváč.

Hrabě Alexander Czernin-Morzin vzpomíná na Krkonoše.

Regionální medoviny a likéry rodinné firmy Apicor nejen pro milovníky Krkonoš starší osmnácti let.

Lokálního patriota, tedy správně česky místního vlastence, vnímáme jako hrdého příslušníka komunity, kterou je ochotný podpořit prací i postojem. Zapojí se do pořádaných akcí, má radost z úspěchu obce i sousedů. Vede k tomu své potomky a domov by neprodal ani za milióny, i když by si pak v kraji pod horami žil v blahobytu. Zdravý patriotismus vychází z hlubokého přesvědčení, a kdo je nemá, nestane se místním vlastencem.

Jiří Havel se narodil kousek od Vrchlabí v Horní Branně. Celý život kouká na Krkonoše, posledních pětadvacet let má za oknem panorama se Sněžkou uprostřed. Je spíš uzavřený člověk, emoce neprojevuje na setkání. Ovšem s jednou výjimkou, když jde o Krkonoše. Jak hodně je má rád, projevil fotografickou tvorbou, v psaných textech i při rozhovorech s přáteli. Zažili jsme, s jakou bolestí prožíval poškození oblíbeného Modrého dolu, neváhal burcovat své známé na Správě KRNP. Většina lidí se našťve jen při poškození jejich zahrádky. Zato Jiří, když popisuje motivy nalezené pro fotografování, se neváhá projev: „To byla paráda.“

František Vambra přišel na trvalo do Pece v sedmdesátých letech. Jeho rodina sem jezdila již před válkou. František senior tehdy pořídil řadu fotografií, které syn František poskytl k vložení do aplikace Archa Krkonoš. Svůj krkonošský život spojil s lyžařským areálem Ski Pec, začínal jako lanovkář a přes dvacet let byl ředitelem. Bez okázalosti přispěl na několik projektů obnovy prvků ve veřejném prostoru.

Milan Hlaváč s manželkou Milkou přišli před více než třiceti lety do Horního Maršova kvůli zdraví svých dětí. Převzali místní samoobsluhu, o kterou potom úspěšně bojovali v privatizaci. Jako jedni z prvních v regionu vzorně opravili omšelý historický dům zřízený s přispěním Bertholda Aichelburga v polovině 19. století pro okresní soud. Obchod s potravinami už před lety pronajali, přesto Milanovi z legrace říkáme ředitel náměstí. Dnes v dominantním objektu na Bertholdově náměstí provozují rodinný pension a Milan pro potěšení a kontakt s lidmi přes léto venkovní cukrárnu. Na konci sezóny dětem rozdává poslední zmrzlinu a je pro ně alespoň na chvíli nejoblíbenější postavou. Před lety přišel s nápadem obnovit Maršovskou pouť, dnes nejdůležitější komunitní akcí celého roku. Při předvádění živých obrazů z historie Krkonoš si ze sebe rád udělá legraci.

Alexander Rudolf Christophorus František de Paula Wolfgang Maria, hrabě **Czernin** z Chudenic a Morzina přišel na svět ve vrchlabském zámku jako nejstarší syn posledního majitele panství Vrchlabí a Maršov Jaromíra Czernin-Morzina. Kdyby 20. století nebylo plné válek, revolucí a loupeží, spravoval by dnes lesy od Sedmidolí po Rýchory. Místo toho na konci války v patnácti letech odcházel z posledního krkonošského bydliště v maršovském zámku jen s ruksakem (těž VV 10/1997). V lesích „divokého západu“ Britské Kolumbie začínal v brusírně dřeva. Později učil IT na univerzitě ve Vancouveru, zaváděl první počítačové systémy v bankách. Čím byl starší, tím více si uvědomoval krkonošské kořeny. Už čtyřicet let je zpět v Evropě a poslední roky začíná den prohlídkou Krkonoš na webových kamerách. Na požár domovského zámku 19. srpna 2018 reagoval v 7.32 plakajícím smajlíkem a zprávou: „Budu informovat rodinu.“ Při návštěvě v říjnu 2013 nás doma v Rakousku uvítal ve služebním triku s čepicí, které dostal od ředitele Krkonošského národního parku. Přestože mu ve starém domově už nic nepatří, má radost z každé opravené památky, dobré péče o les i připravované prezentace soukromého fondu Czerninů v aplikaci Archa Krkonoš.

Lokální produkty

Běžnou činnost a sortiment informačních center Veselý výlet v zajímavých domech v Peci pod Sněžkou a v Temném Dole doplňuje prodej dárků. Do základní nabídky patří výrobky z našeho regionu. Odebíráme je od lidí, které často dlouho známe. S učitelem Petrem Boháčem jsme se potkali v bouřlivé době sametové revoluce před třiceti lety. O to snadněji jsme se pak dohodli na obchodní spolupráci. Jako včelař hledal využití medu, nejprve pro vlastní spotřebu začal vařit poctivou medovinu. Před dvaceti lety spolu s manželkou, dcerou a zetěm Pavlem Cermanem založili v Rudníku u Vrchlabí rodinnou firmu Apicor a Veselý výlet byl jedním z prvních odběratelů kvalitní medoviny. Tradiční postup od stočení medu přes kvašení, vaření, zrání po plnění lahvi zabere celý rok (těž VV 26/2006). Dělají tři chuťové varianty, všechny jsou vařené v horské vodě z kvalitního medu bez konzervačních látek. Před deseti lety rozšířili sortiment o likéry vycházející ze starých receptur. Názvy kontušovka, hořcovka, kmínka, višňovka jsme znali už jen z literatury. Základem je jemný potravinářský líh a různé výluhy z bylin. Například v likéru Vichr z hor je cítit máta, anýz a jalovec. Povedenou novinku horský likér Krakonoš ochucuje nejméně deset druhů macerovaných bylin. Je mnohem silnější než oblíbená dvacetiprocentní bylinná kořalka Krakonošova zahrádka. O profesionálním přístupu k výrobě i distribuci medoviny a likérů firmy Apicor svědčí označení originální produkt Krkonoš a méně viditelná schopnost překonat neskutečné byrokratické překážky. Mezi více než dvěma tisíci různými položkami jsou certifikované například vánoční perličkové ozdoby z Poniklé, usilující o zápis do seznamu UNESCO. Nabízíme buď hotové k zavěšení, nebo jako hobby set pro navléknutí podle návodu. Trutnovské interaktivní muzeum Dům Pod Jasanem vaří jemné mýdlo s ovčí vlnou, která potom působí jako peeling. V ateliéru SRNA, tedy Sklo, Recyklace, Nápad a Alchymie, unikátním postupem kultivují použité skleněné lahve, demižony a sklenice. Vznikají designové čisté nápojové sklenice, mísy a vázy. Výrobce bylinných nápojů Kitl (těž VV 31/2009) nám nově dodává v pořadí osmý druh syrobu černý rybíz s dužinou. Z produkce společnosti Krakonošovy dobroty jsou oblíbené různé druhy koření, kávy, džemy s celým ovocem i sušené brusinky. Ke stovce nabízených čajů přibyl „bylinný čaj pro veselý výletník“. Dvacet nálevových sáčků s deseti bylinami jsme jen pro naše hosty zabalili do krabičky s motivy z litografických obrázků Oskara Keila. Snažíme se připravit neokoukané dárky, které v regionu najdete právě u nás.

Pension Veselý výlet v Temném Dole nabízí ubytování se snídaní ve dvou a třílůžkových pokojích a apartmá. Pro rezervaci stačí napsat e-mail nebo zatelefonovat do infocentra v Temném Dole. Podrobnosti o ubytování v pensionu najdete na webových stránkách.

Veselý výlet v Peci pod Sněžkou čp. 196 – Turistické informační centrum, galerie, směnárna a obchod s dárky, tel. 499 736 130.

Veselý výlet v Temném Dole čp. 46, Horní Maršov – Turistické informační centrum, galerie, směnárna, obchod s dárky, pension a redakce VV, PSČ 542 26, tel. 499 874 298.

Jsou otevřena denně od 8.30 do 17.30, v hlavní sezóně do 18 hodin. Domluvíte se i německy a anglicky. Aktuality najdete i na facebooku Veselého výletu. E-mail: info@veselyvylet.cz.

Západní aichelburgské křídlo zámku v roce 1900.

Důstojníci rakouské armády v době po povodni 1897.

Jižní křídlo po přestavbě Czernin-Morziny roku 1910.

Josef Czernin-Kinsky v dubnu 2009 se svým portrétem malovaným v Maršově.

PŘÍBĚH KRKONOŠSKÉHO ZÁMKU

U požáru se vždy sejde hodně lidí, natož když hoří hlavní budova obce s číslem popisným jedna, a ještě k tomu celých deset hodin. Zámek v Horním Maršově žháří zapálili nejspíš benzínem v neděli 19. srpna 2018 ráno před pátou hodinou. Motiv nám zatím uniká. Místní dobrovolní hasiči odjedou jednou ročně s hlavní cisternou na cvičení. Bylo to zrovna ten den, proto uháněli k maršovskému požáru století až z Hradce Králové. Přitom hasičárnu mají jen sto metrů od zámku. Několik minut po ohlášení dorazili první profesionální a dobrovolní hasiči. Celkem dvanáct jednotek. Podle profesionálního hasiče, maršovského patriota a shodou okolností i velitele hašení úseku epicentra Ladislava Licka to zpočátku vypadalo, že se oheň udrží jen nad nejstarším východním křídlem. Jenže na propojených půdách vznikl komínový efekt a v mžiku hořelo všude. Z kulatých oken čtyřboké věže šlehalo několikametrové plameny do stran jako z dračí tlamy. To už bylo jasné, že shoří krov na všech čtyřech křídlech. Tak naštvané lidi nevidíte ani při demonstraci proti vládě. Na prostranství před hořící památkou se během dne vystřídaly stovky především místních. V zámku pracovali, chodili sem do školy, do kina, kdysi na divadlo, koncerty i plesy. Petr zvaný Tužka se díval do plamenů a stroze pravil: „Bydlel jsem tam od dvou let.“ Věra Gricová si povzdechla: „Učili jsme v zámku s manželem celý život.“ Na venkovním schodišti vznikaly na závěr školního roku třídní fotografie. Zkázou sledující Helena rozená Novotná se tu s bývalými spolužáky při setkání po sedmačtyřiceti letech fotila jen před několika dny. Debaty přihlížejících vypovídaly, jak požár zasáhl komunitu celého údolí. Padala ostrá slova: „Ted' ať si tu vyvěsí ruskou vlajku,“ v narážce na národnost posledních majitelů. Přestože policie zatím neoznačila pachatele, morální zodpovědnost nese majitel zámku. Na setkání občanů krátce po požáru popsali zájemci o koupi průběh jednání s majitelem a jeho právními zástupci. Během osmnácti let, kdy zámek nabízel k prodeji, z neznámých důvodů několikrát zmařil konečnou dohodu s vážnými investory těsně před podpisem smlouvy. Majitel kladl nepřijatelný požadavek, aby zájemce koupil zámek i s firmou vlastněnou Rusy. Tak se postupně rozplýval maršovský sen o opravené a veřejnosti využívané dominantě obce.

Zámek obklopuje anglický park a řada staveb spojených s historií obce. Do několikahektarového areálu původně patřil pivovar, pila, lesní správa, bytové domy pro personál na náměstí a při okraji parku, pan-

ský hostinec, mateřská škola, skleníky, lesní školka a krátce po dokončení roku 1864 i velká přádelna lnu. Prostor s panským domem byl středem obce již od 16. století. Na nejstarší obrazové mapě Krkonoš asi z roku 1578 je v Maršově vyobrazený a popsán Zählhaus, což mohla být celnice, ale spíš jiný panský úřad. Během třicetileté války Maršov získal 24. dubna 1636 od císaře za vojenské služby svobodný pán Jan Jakub de Waggi. Přičlenil jej spolu s vesnicemi Lysečiny a Alberice k panství Staré Buky. Stejnomený syn v Maršově postavil na konci 17. století panský dům, ale dluhy de Waggiho donutily celý majetek prodat. Maršov i Staré Buky koupil Berthold Vilém z Valdštejna se sídlem v Bělohradu, s dnes známými lázněmi. Jak uvádí ocenění z roku 1701, nově postavený dřevěný panský dům v Maršově má v přízemí dvě místnosti s úřadem písaře, kuchyň a také masný krám. V patře jsou čtyři vytápěné pokoje pro návštěvy panstva. Můžeme si představit tradiční barokní dům s mansardovou střechou pokrytou šindelem, půdorys mohl být jen dvacet krát deset metrů. Šňátkem s dcerou Valdštejna do Maršova přišli Schaffgotschové původem ze severní strany Krkonoš. V roce 1744 prosadili samostatnost maršovského panství a přikoupili královské lesy sahající až k vrcholu Sněžky. Tehdy byl Maršov správním centrem východních Krkonoš, i proto Johann Berthold Schaffgotsch v roce 1792 postavil klasicistní zámek, který získal po původním panském domu číslo popisné jedna. Požár zámku o 226 let později vzbudil zájem médií, ale byly uveřejněné mnohé chybné informace o stavebním vývoji i stáří jednotlivých částí. Přitom už v létě 1993 pro obec Horní Maršov zpracovaly odborný stavební historický průzkum Ludmila Koběřská a Olga Novosadová. Mimo jiné zařadily každou zeď a část krovu do jednotlivých stavebních etap.

Z ulice dominantní jižní křídlo se čtyřbokou věží je nejmladší částí zámku. Rudolf Czernin-Morzin zdědil po matce Aloisii vrchlabské a maršovské panství v roce 1907. V popisu převzatého majetku z 27. července je uvedeno, že na hlavním křídle nově zdvo dosahuje pouze do výše přízemí. Czerninové totiž nechali původní stavbu z roku 1792 zcela odstranit a v letech 1907 až 1910 vystavěli novobarokní zámek s výrazným dvouramenným venkovním schodištěm. Přestavba trvala přes tři roky a je s podivem, že se nám zatím nepodařilo nalézt fotografii staveniště. Místní lékař a fotograf Wenzel Lahmer zámek s okolím fotografoval několikrát včetně interiéru, ale pouze před stavbou a potom již dokončené dílo. Czerninové dlouho neobývali zámek trvale,

celoročně tu zůstával jen personál. Po velké povodni v létě 1897 přišla Maršovu a okolí na pomoc armáda se stovkami vojáků. Hraběnka Aloisie Czernin-Morzinová poskytla na dva měsíce zámek šestatřiceti důstojníkům. Podle podpisů v maršovské kronice jim velel major dělostřeleckého regimentu Wilhelm Merbeller. Nejspíš je to důstojník sedící u starých zámeckých schodů uprostřed na fotografii nalezené v czerninském rodinném archivu. Nedaleký panský hostinec v létě 1897 provozoval Emil Richter původem z Velké Úpy. Aby nasýtil vojáky i důstojníky, každé ráno porazil kus dobytka. Armáda za dva měsíce uvolnila koryto řeky, zprovoznila v Úpském údolí cesty a pomohla uklidit zbořené domy.

Při čelním pohledu je vlevo západní křídlo, orientované směrem do Temného Dolu. Můžeme mu také říkat aichelburgské. Ještě než panství převzal po předčasně zemřelém Bertholdu Aichelburgovi jeho syn Alfons, nechala vdova Ernestina Theodora zámek roku 1869 rozšířit o západní křídlo. Podle historika Vladimíra Aichelburga byla vedená především snahou se předvést. Jenže zhoršila ekonomickou situaci. Syn Alfons musel intenzivně lesní těžbou a velkou povodní oslabené panství na Silvestra 1882 prodat Czernin-Morzinům ze sousedního vrchlabského panství. V patře západního křídla je sedm pokojů původně s ložnicemi hraběcí rodiny a hostů. V přízemí dodnes zůstala prostorná kuchyně. Na rozdíl od hlavní budovy se tady požár dostal do stropů a ty se na několika místech propadly. Nyní nejstarší východní křídlo zámku původně se stájemi a boxy pro sedm koní je památkou na dobu Schaffgotschů. Klenutý prostor později přeměněný na místní kino zůstal klasicistní a vznikl nejspíš současně se zámkem. Původně stáje s půdou na seno stály samostatně, propojení s jižním a severním křídlem i nástavba jsou až z roku 1910. Velmi stará je i polovina zadního, tedy severního křídla zvaného švýcarský dům. Stál osamoceně, do hmoty současně zámku byla kamenná stavba s klenbami v přízemí začleněná až s přestavbou Czerninů. Tím propojila všechna křídla, chodbami se prochází dokola v různých výškových úrovních v přízemí i prvním patře.

Carl Czernin zvaný Cari se oženil s hraběnkou Wilhelminou Kinskou v červenci 1912. Brzy zvolil zmodernizovaný maršovský zámek za sídlo početné rodiny. Narodilo se jim tady šest z jedenácti dětí. Spolu se služebnictvem měli k dispozici 43 obytných a 11 užitných místností, dvě stáje, půdu na seno, přádelnu, kuchyň, zimní zahradu, garáž

na kočáry a později auta i další pro zámek typické vybavení. Například místnost v prvním patře s oknem do dvora sloužila jen k ukládání loveckých zbraní a pomůcek. Další pokoj zaplnil model železniční tratě s vláčky značky Märklin. Hostinské ložnice byly připravené především pro návštěvy v lovecké sezóně. Poslední žijící rodák ze zámku Josef Czernin-Kinsky přišel na svět 16. června 1920 v pravé části prvního patra jižního křídla. Prožil tu idylické dětství a do Krkonoš se pravidelně vracel. Přestože se celá Cariho rodina v roce 1928 odstěhovala do Rakouska, Josef zůstal velkým maršovským patriotem. Je to už dvacet let, kdy s manželkou Marií Theresií věnovali maršovskému kostelu velký zvon (též VV 34/2010). Později hrabě pravidelně přispíval na obnovu starého kostela Nanebevzetí Panny Marie. U požáru rodného domu pochopitelně nebyl. Stanislav Czernin-Kinsky, který už dávno převzal správu rodinného panství v Rakousku, nám telefonoval jen několik hodin po vzplanutí krovu. Ptal se na rozsah škod a měl obavu, jak smutnou zprávu přijme jeho osmašedesátiletý otec.

Po válce byl majetek posledního maršovského pána Jaromíra Czernin-Morzina zkonfiskovaný. V zámku zůstal všechn mobilář. Trvalo tři roky, než byl celý vyklizený a předaný k užívání obci Horní Maršov. Větší část sloužila pražské škole v přírodě, později zámek připadl na desítky let dětskému domovu hlavního města Praha. Nejméně dvě třídy tu měla místní základní škola, do které tehdy chodilo 230 žáků. Obec dostala zámek zpět v restituci. To už stavěla novou školu, ale v průběhu roku 1992 stát přerušil financování. Nezbylo než prodat řadu obecních nemovitostí, a nakonec i zámek. Zájem projevilo postupně sedmdesát uchazečů, zaplatili až Rusové. Opravili fasádu, střechu i schodiště jižního křídla, což vzbuzovalo naději na brzké oživení. V roce 2000 do průčelí pověsili ceduli „Na prodej“. Během osmnácti let přišla řada zájemců, jedni Holanďané se dokonce do zámku už stěhovali. Vážný investor odmítnutý ruskými majiteli byl před osmi lety Thomas Czernin-Morzin z Varšavy. Jeho otec Franz žil v zámku do konce dubna 1945. Projekt, který tu chtěl realizovat, po přerušeném jednání uskutečnil v Polsku. Začátkem této zimy se český zájemce o koupi zámku pustil do úklidu spáleniště. Pod dohledem památkářů zakryl fólií nejméně poškozené czerninské jižní křídlo. Po zkušenostech z posledního čtvrtstoletí může maršovské patrioty pouze příjemně překvapit.

Marie Just v kroji z Maršova v březnu 1911.

Špindlerovská Karolina Erbenová s vnučkami a paní Adolfovou roku 1938.

Krojované ženy z Karpacze na festivalu ve 30. letech.

Josef K. E. Hoser vydal roku 1803 první podrobný popis Krkonoš. Kniha má jednu přílohu, kolorovanou kresbu lidových krojů. Velmi se podobaly těm zachyceným na dobových fotografiích o století později. Jen klobouky mužů byly modernější. Průmyslová výroba látek, šití na stroji, a hlavně móda ustrojila muže v průběhu devatenáctého století do obleků a ženy do šatů. Staré fotografie ukazují, že horalé nosili sako, vestu a kalhoty v neděli do kostela a stejně po obnošení na hrubou práci v lese. Konec devatenáctého století probudil místní vlastenectví. Sváteční oblečení ze starých časů posloužilo jako vzor pro oživení tradice krojů. I v tak malém území, jako jsou Krkonoše, se od sebe odlišovaly v detailech. V kraji pod Sněžkou měli muži na bílé košili vestu a na ní až po kolena sahající kabátec s knoflíčky ve dvou řadách. Kalhoty končily pod kolena, lýtko zakrývaly bílé punčochy. Ještě větší rozdíl vidíme na dobových fotografiích v oblečení žen. Výrazným prvkem v našem kraji byla bílá bavlněná halena. Měla nabírané vsazené rukávy zakončené krajkou, zvýrazněné sámkami a podkasáním. Vesta spojená háčky se sukni se zapínala vepředu skrytými háčky nebo jako šněrovačka. Nezbytná zástěra byla jednoduchá nebo vyšíváná a zdobená krajkou. Vdané paní nosily na hlavě výrazný čepce se stuhami, svobodné dívky šátek nebo jen květinový věneček. Na rozdíl od Úpského údolí neměly ženy v údolí Labe vestu, ale kazajku s rukávy. Jejich kroj se více podobal tomu na slezské straně Krkonoš. V chladnějším období si ženy přehodily přes ramena vlněný šál s cípy zasunutými za zástěru.

Určitě důležitější než vzhled kroje bylo jeho poslání. Když si před sto a více lety obyvatel Krkonoš nechal za nemalé peníze ušít oblek podle vzoru předků, zřetelně se hlásil ke své komunitě. Víme, že v Maršově nebo ve Špindlerově Mlýně krojované slavnosti měly tradici. Maršovští pořádali třeba při příležitosti stříbrného nebo zlatého výročí některého páru stylizované svatby. Někdy se sešli kvůli účasti na festivalu. V srpnu 1921 poslal Heinrich Krause z Maršova fotografii krojované skupiny svému bratru Aloisovi do města Binghamtonu nedaleko New Yorku. Vedle pozdravů jej upozornil na některé známé tváře. Také na sedláka Johanna Friese, který na jaře skončil po deseti letech v úřadu starosty Maršova 4. Na snímku stojí třetí zleva. Před sebou vpravo měl manželku Franzisku s výrazným čepcem. Její vnuk Emil Schwantner byl nejvýznamnějším sochařem, který působil v našem regionu. Krojovaná skupina se i s maršovským spolkem muzikantů vyfotografovala u bočních dveří nového kostela, než vyrazila na okresní zemský festival do Trutnova. Proto nesli cedulku s označením selská svatba. Maršovští navštívili festivaly také v Liberci nebo v Broumově. Trachtenfestů neboli krojovaných přehlídek na slezské straně Krkonoš v Kowarech, Karpaczi, Szklarské Porebě či v Jelení Hoře se pravidelně účastnily stovky místních lidí v dobovém ustrojení. V archivu máme, na rozdíl od české strany hor, desítky fotografií a pohlednic krojovaných skupin ze Slezska. K jednomu snímku z Horního Karpacze nám rodačka Charlotte Ludwig poslala komentář. Zimní fotografie vznikla koncem roku 1933 před evangelickým kostelem Wang při příležitosti zlaté svatby prapraparodičů Berthy a Roberta Leiser z pensionu čp. 8. Kroje oblékli synové Paul a Gustav, dcera Liesbeth, všichni partneři i děti. Na oslavu přišlo dvaapadesát krojovaných lidí z široké rodiny. Poslední nám známá účastnice předválečné krojované slavnosti Alžběta Kopňková zemřela v době vzniku tohoto textu 30. října 2018 (téz VV 48/2017). Před osmi lety nám vyprávěla o babičce Karolině Erbenové, která v Erlebachově boudě nad Špindlerovým Mlýnem měla šatník plný starých krojů. Někdy ustrojila hosty pobývající na boudě pro společnou fotografii i zábavu. Vnučkám Haně a Alžbětě nechala ušít kroj na míru, nejspíš ve vyhlášeném krejčovství ve Valteřicích. Paní Alžběta nám poskytla několik fotografií a upřesnila, že se ustrojily již doma, ale konečnou úpravu kroje babička provedla až v údolí v Boudě u Divčí lávky, kterou provozoval otec František Kukačka-Erlebach. Na slavnost v létě 1938 je spolu s babičkou Karolinou doprovodila i sousedka Adolfová z Adolfovy, dnešní Lužické boudy. Uprostřed Špindlerova Mlýna se

připojily k průvodu stoupajícím ke kostelu svatého Petra. Na rozdíl od jiných akcí byla tato událost určena jen místním obyvatelům.

Při našich badatelských cestách do pravlasti dřevařských kolonizátorů Krkonoš, kteří k nám přišli v 16. století z několika míst dnešního Rakouska a severní Itálie, sledujeme i tradici krojů. V původním domově několika rodů z Velké Úpy v Altaussee jsme v říjnu pozorovali mladšího pána při zkoušce nového kroje v obchodě spojeném s krejčovskou dílnou. My z vykořeněného kraje se pousmíváme nad krátkými koženými kalhotami s padacím mostem v kombinaci s podkolenkami v polobotkách, ale zároveň závidíme na první pohled zřejmou příslušnost nositele k místní komunitě. V Jižním Tyrolsku kroje vycházejí více z hrubšího pracovního ustrojení, zato v Ausseerlandu jsou zdobenější s velkým podílem ruční práce. Do kroje se horalé strojili při slavnosti, svatbě, křtinách, i pro mladé je tradiční oděv součástí života. V Krkonoších nám zbyly jen dobové fotografie a exponáty v muzeích.

Kroj jako terapie

Naše babička Jarmila Špeldová si ve Svatoňovicích, první ryze české vesnici na hranici Sudet pod východními Krkonošemi, vyšívala kroj již v devíti letech brzy po konci Velké války. O dvacet let později během heydrichiády byla její rodina ve velkém ohrožení, protože se zapojila do ukrývání parašutisty a radiisty Jiřího Potůčka ze skupiny Silver A před rozzuřenými nacisty. Přežili nejspíš díky statečnosti učitele Josefa Schejbala, který i přes mučení bratry a sestry ze sokolské jednoty neprozradil. Neustálý strach přiměl členky svatoňovického Sokola k terapeutické akci. Každá si vybrala předlohu kroje z jiné oblasti Čech a Moravy, aby společně vytvořily kolekci vlasteneckého ustrojení. Babička švadlena zajistila stříhání látek. Sama si vybrala hanácký kroj, který byl z tehdy dostupného materiálu, přitom tvarově náročnější a vyžadoval mnoho hodin odborné práce i při vyšívání vzorů. Poprvé se ženy v pestrých krojích na veřejnosti předvedly při veselici první den po konci války. V červnu 1946 znalec díla bratří Čapků Miroslav Halík připravil zásadní výstavu o místním rodáku Karlu Čapkovi a jeho bratru Josefovi. Při zahájení vitality prezidenta Eduarda Beneše i sokolky v krojích. Týden nato si výstavu přijel prohlédnout ministr zahraničí Jan Masaryk. Zastavil se u skupiny žen a pochválil jim kroje. Babička mu vyprávěla o setkání s jeho otcem před dvaceti lety za trochu legrační situace. Pak zvažněla a připomněla, jak jim tvorba krojů pomohla přecházet nejtěžší chvíle války. Brzy nato Jan Masaryk zemřel pod okny Černinského paláce a babičku po návratu z posledního sokolského sletu komunisti zavřeli do basy. Nejspíš už pak nikdy kroj neoblékla. V roce 2000 její dcery Věra a Jarmila kroj s příběhem věnovaly Národnímu muzeu v Praze, má přírůstkové číslo 44/2000.

Středoškolská profesorka Traute si vzala ve Stralsundu vyhnance z Velké Úpy Alfreda Tippelta. Celý společný život s ním sdílí stesk po ztraceném domově. Pomohla mu zpracovat rodovou historii, kterou nám pro uchování předala. Mnoho let se účastní setkávání krajanů. Jednou se Traute rozhodla, že se přihlásí k tradici a pořídí si kroj, jaký měly ženy v Alfredově krkonošské rodině. Podle barevného obrázku si jej nechala ušít ve vídeňské dílně u paní Susanne Svobodové. Při minulé návštěvě nám předala kroj pečlivě složený v originální krabici, jak ho kdysi poslali z Vídně. Jako by tím chtěla říci, někdejší domov naší rodiny je teď vaším domovem.

Krojované páry na svatbě z Hoserovy vlastivědy Krkonoš 1803.

Stylizovaná selská svatba v Maršově v létě 1921.

Zlatá svatba v rodině Leiser v Karpaczi 1. prosince 1933.

Záchranář HS Ivan Doulík.

Jiří Fiala jede do práce.

Jiří Brož s trenérem Milošem Vavřínem jedou lyžovat do Lviho dolu v květnu 1967.

RODÁCI POD SNĚŽKOU

Všední dny v listopadu jsou dobrým časem na procházku Velkou Úpou a Pecí. Letní sezóna již skončila a zimní se teprve chystá. Vyjma cizích stavebních dělníků v reflexních vestách je každý, koho potkáte, místní a můžete se s ním zastavit na kus řeči. V plné sezóně horské město Pec pod Sněžkou zaplní deset tisíc ubytovaných nebo jednodenních hostů, mezi kterými se 623 trvalých obyvatel ztratí a také nemají čas na vyprávění životních příběhů. Podle pečlivě vedených záznamů kronikáře Josefa Šourka se v historické obci Pec v letech 1945 až 1959 narodilo 121 dětí. Z nich dnes ve městě Pec pod Sněžkou trvale žije sedm posledních. Někteří rodáci zemřeli, ale většinou odešli do kraje. Zůstali lanovkář Jiří Brož, hostinská Jana rozená Bergerová, taxikář Jiří Fiala, živnostník Vladimír Hofman, geodet Jiří Kácvský, lyžař Miloslav Sochor a obchodnice Alena rozená Volanská.

Ivan Doulík se narodil v dubnu 1949 do horské Boudy Pod Studničnou v Růžovém Dole, kterou založil rod Mitlöchnerů (též VV 50/2018). To nejspíš Ivan nevěděl, o historii rodného kraje se tehdy nezajímal. V Růžovém Dole žil osmnáct let, od mala dobře lyžoval. Brzy po vojně se stal profesionálním záchranářem místní Horské služby, ve které působil už jeho otec František. V roce 1978 z Pece odešel, aby se stal námořníkem zaoceánské plavby. Za rok, jak napadl snih, byl zpátky doma a od té doby říká: „V Pecí jsem se narodil a tady taky umřu.“ Při první privatizaci po sametové revoluci koupili s manželkou Marií pension v osadě Zelený Potok, který teď nese rodové jméno Doulík. V prosinci 1998 přinesl do infocentra Veselý výlet kopii pozemkové knihy a prosil Věru Kalábovou o přečtení a překlad starých zápisů. Ta se ve škole v Žacléři učila německy psát a čist kurentem, teprve po zabrání Sudet v říjnu 1938 přešla povinně na latinu. Díky tomu se Ivan dozvěděl o zapsaném vodním právu patřícím k jeho domu čp. 174 a také o koupi pensionu Stefanem Mitlöchnerem 13. prosince 1913. Ten stejně jako Ivan pocházel z Boudy Pod Studničnou. Před pár lety se vždy halasný Ivan zastavil v kanceláři Veselého výletu podruhé, tentokrát s překvapivým přáním. Chtěl vidět obrázky krojů, jaké nosili původní obyvatelé kraje pod Sněžkou. Poznal naše překvapení a začal vysvětlovat: „Tak jako si hned podle ustrojení zařadíte záchranáře, policajta nebo hajného, chtěl bych zavést kroj pro obyvatele Pece. Abychom se při setkávání jasně vymezili proti cizákům rozebírajícím naši obec, aniž by tu žili.“ Pochopili jsme, že zájem o tradiční ustrojení nemá nic společného s folklorem, ale prameni z obavy o osud vlastní komunity. Ivan si krkonošský kroj nepořídil, jen dodržel své slovo a v rodné Pecí zůstal do poslední chvíle v březnu 2013.

Jiří Fiala chodil s Ivanem Doulíkem do školy, třiatřicet let spolu sloužili v Horské službě. Dnes žije v Pecí z jejich třídy poslední. Spolužáci se dávno odstěhovali. Stejně jeho sestra Věra, narozená v prosinci 1945 jako první české dítě nových osadníků. Chvilu učila v dětské ozdravovně na Zahrádkách a pak stejně odešla do města. Otec Rudolf Fiala poznal kraj pod Sněžkou ještě před válkou. Absolvent poštovní školy vedl dva roky poštu v Malé Úpě. V květnu 1945 převzal poštovní úřad v Pecí. Z Trutnova sem přijeli s manželkou Marií na korbě nákladáku ruských vojáků. Noví správci obce jim nabízeli do národní správy několik domů, třeba hotel Máj nebo pension Belveder. Poštovník si vybral skromný domek pod školou. Všichni, co zabrali velké objekty s provozovnu, o ně po únoru 1948 přišli. Rok v roubeném domě bydleli společně s původními obyvateli z rodiny polesného Josefa Knaute. Rudolf Fiala vedl místní poštu třináct let. Jenže potom v hospodě u piva s holičem Ervinem Krpatou hodnotili potlačení maďarského povstání Rudou armádou a někdo je udal. Když se za tři dny vrátil od výslechu z Trutnova, obdržel nařízení, že nesmí pracovat v místě bydliště. Tak byl 1. července 1958 přemístěn na poštu do dva kilometry vzdálené Velké Úpy, což byla tehdy samostatná obec. Tim bylo nařízení splněné. Poštovníkem zůstal až do penze roku 1972, a jako mnoho jiných nových osídlenců se odstěhoval zpět do rodiště v Kutné Hoře. Rudolf a Marie v Krkonoších nezakořnili, ale zanechali tu syna Jiřího, velkého patriota Pece. Na svět mu v prosinci 1948 v domku pod školou pomohla porodní asistentka Albina Fischerová, která předtím rodila stovky původních obyvatel Velké Úpy a Pece. Nejspíš tím Jirku pevně zasa- dila, proto se nebál rodný domek urputně hájit. V roce 1976 Stavoprojekt Trutnov

Děti narozené brzy po válce v Pecí vyrostly v silnou lyžařskou generaci. Před téměř šedesáti lety po jednom tréninku lyžařského oddílu Slovan Pec vznikla hezká fotografie. Vlevo stál obětavý Bohumil Hofman, vedle něho Ivan Doulík. Nejúspěšnější lyžaři Mila Sochor a Olda Vořechovský jsou vepředu uprostřed. Za nimi nejlepší lyžařky Milka Kubínová, sestry Hana a Dáša Luczkovy, Alena Glásová a Ivana Šormová. Jiří Brož je úplně vzadu vpravo, ale nejvýš se na hromadu sněhu postavil Ivan Hofman. Snad proto, že jsme mu říkali Pinda.

pod vedením projektanta Vladimíra Vokatého nechal schválit koncept podrobného územního plánu centra Pece. Devadesát objektů na náměstí, v Bukovém údolí, na Velké a Malé Pláni i v Zeleném Potoce bylo určeno k demolici. Na Velké Pláni měl zůstat jen hotel Horizont a nová zástavba se mu přizpůsobit. Zatímco ostatní soukromí, a hlavně podnikoví majitelé k sanaci navržených domů nevznesli námítky a jen požadovali nárůst lůžkové kapacity, Jiří Fiala dopisem z 19. dubna 1976 nesouhlasil se zařazením svého rodného domu do prvního demoličního pásma. Odmítal tvrzení, že překáží vzniku kulturního střediska. Tehdy plánovači našich životů dokázali prosadit svou, jak předvedli v Dolním Maršově. Tam zbořili desítky domů a baráčky sestěhovali do jednoho paneláku, kterému se potom říkalo Na rafandě. Prísun potřebné více než miliardy korun do Pece vázl, došlo k realizaci stavební infrastruktury a jednoho paneláku. Blízko demolici byla i nejstarší Hospoda Na Pecí, kterou zachránila sametová revoluce.

Zchátralá Obří bouda byla v sedmdesátých letech už několik let uzavřená, na planině pod Sněžkou zůstal otevřený jen kiosček. Jiří Fiala tady zahájil svou patnáctiletou dráhu boudaře. Sloužil i na Luční boudě, sedm let řídil provoz staré Výrovky. O čase v kiosku u Obří mluví jako o dvou rocích prázdnin. Na pravidelnou ranní kávu nad Obřím dolem při východu slunce za Sněžkou prý nezapomene. Kolem procházela Cesta československo-polského přátelství. Potkávali se na ní turisté ze dvou sousedních, přitom uzavřených zemí. A také polští a čeští disidenti, kteří ani neměli cestovní pasy. Po prvním úspěšném setkání nedaleko Úpského rašeliníště se sešli na konci léta 1978 v kiosku u Jirky Fialy. Navzdory šmejdění Státní bezpečnosti sem díky davu na lanovce přes Sněžku dorazili Václav Havel, známý herec na indexu Pavel Landovský, zakázaná zpěvačka Marta Kubišová a další. Jiří je posadil dožadů do oddělené místnosti, polská skupina v čele s Adamem Michnikiem přišla později. Popíjeli grog a, jak nám Jiří později líčil, „kuli pikle“. Už dříve provozářka horských bud a také disidentka Dáda Fajtllová kiosku věnovala návštěvní knihu. Jiří si tlustou kroniku hýčkal, měl v ní zápisy v několika jazycích včetně arabštiny a byl rád, že Václav Havel vedle podpisu přidal i rýmovačku: „Cesta přátelství je hodně kamenitá, jako naše demokracie rozbitá.“ Ještě že si Jiří text přečetl, protože setkání skončilo zatýkáním. Polští pohraničníci nechali své lidi odejít, ale Havel, Landovský i Fiala se svezli do Trutnova služebními vozy. Ani nestihl kiosček zavřít. Cestou si vzpomněl, jak před dvaceti lety odvezl jeho tátu, tak čekal výlet alespoň na tři dny. Domů se dostal už v noci, návštěvní kniha se zápisem Václava Havla je možná dosud někde mezi archiváliemi StB. Posledních třiatřicet let je Jiří Fiala váženým taxikářem, jehož telefonní číslo 603 271 266 rádi doporučujeme hostům. Stejně jako

roku 1976 nedá na Pec dopustit a nedovede si představit, že by svůj domek pod školou někdy prodal, jako někteří už bývalí sousedé.

Jiří Brož spojil život s lanovkou na Sněžku a taky s výbornou lyžařkou Milkou Kubínovou. Chodili spolu devět let do školy, trénovali na sjezdovkách v Pecí, jezdili po závodech. Milka byla ve státní reprezentaci, Jiří prožil vojnu jako lyžař v bánsko-bystrické Dukle, ale vždy hrdě hlásil – jsme lyžaři z Pece. Lyžařský oddíl založený učitelem Miloslavem Sochozem ovlivnil celou generaci místních dětí (též VV 37/2012). Jirka Brož se v Pecí narodil, Milka přišla s rodinou z Prahy „až“ jako dvouletá. Také rodiče Brožovi sem zamilovali za zdravým prostředím z Prahy, tatínek číšník Jaroslav už v roce 1946. Celý profesní život obsluhoval hosty v hotelu a pak v odborové zotavovně Hradec. Při hledání nového domova se rozhodl pro chalupu hned vedle, aby to neměl daleko do práce. S horským domem převzali i krávy od původní rodiny Vinzenze Buchbergera. Němci jim před odchodem do transportu radili, jak vést hospodářství. Jiří se starší sestrou Marií, která v chalupě ubytovávala hosty dodnes, nosili mléko také kronikáři Josefu Šourkovi do Růžového Dolu. Práci na lanovce na Sněžku si Jiří vybral jen proto, aby nemusel jezdit mimo Pec. Hlásil se do práce na podzim 1972 u náčelníka Michala Floriše, netušil, že na čtyřicet let. V provozu poznal profesní údržbáře, traťového pochůzkáře, průvodčího, strojníka, zaskakoval i za pokladní, až se dvanáctiletou praxí stal roku 1984 na osmadvacet let hlavním technikem lanové dráhy. Udržet veterána mezi lanovkami v chodu čtyřiašedesát let byl úctyhodný výkon. Na horním úseku měnili lano celkem devěťadvacetkrát, na dolním i přes častější provoz o čtyřikrát méně. Na většině výměn se Jiří podílel. Poslední roky byl provoz neustálou improvizací. Odešel do penze spolu s uzavřením staré lanovky na podzim 2012. Když viděl rozebírat a vrtulníkem snášet sloupky dolního úseku necitil žádnou nostalgii. Těšil se na novou technologii. I přes odchod do penze zůstal s lanovkou v úzkém spojení. Za město Pec je jako znalec provozu členem dozorců akcí společnosti Lanová dráha Sněžka. Nyní se s Milkou plně věnují provozu rodinného domu s ubytováním pro hosty na Malé Pláni. Občas se z obýváku zahledí k průseku na Růžové hoře, jestli kabiny nové lanovky, stoupající ke Sněžce. Na otázku, zda se cítí patriotem města Pec pod Sněžkou neumí odpovědět, a hned dodá: „Ale lanovky na Sněžku zcela určitě!“

Slalom alpské kombinace Májového závodu pod Rennerovou boudou v květnu 1937.

První svaz lyžařů na světě založily tři lyžařské spolky v českém království roku 1903. Německy mluvící lyžaři z Čech se nepřidali. V rámci monarchie se podíleli na vyhlášení Rakouského lyžařského svazu o dva roky později. Dnes nemá ve sjezdovém lyžování ve světě konkurenci. Vychovává mistry světa, vítěze světových pohárů a olympijských závodů. Při zkoumání vlastní historie našli svého prvního presidenta Quido Rottera v Krkonoších. Rakouský lyžařský svaz založilo v listopadu 1905 jedenáct spolků, z toho pět z Čech. Mezi nimi sportovní klub z Vrchlabí, Rennerových bud a nejpočetnější z Aupatalu, tedy Úpského údolí, založený v Hospodě Na Peci roku 1904. Z celkem 751 lyžařů svazu pocházelo 235 z Čech, tedy třetina. V čele stanul úspěšný průmyslník, a hlavně propagátor lyžování z Horního Vrchlabí Quido Rotter. Už ve čtyřicetiletých letech v červenci 1884 založil první mládežnickou noclehárnu, aby i studenti s omezenými prostředky mohli cestovat a poznávat krásy přírody. Dnes je ubytoven Jugendherberge neboli Youth Hostel ve světě přes pět tisíc. Zkušenosti z neziskového projektu uplatnil i při organizaci lyžařských aktivit, a to mohl být důvod, proč první dva roky vedl Rakouský lyžařský svaz.

V posledních letech v Krkonoších pravidelně probíhají závody Masters Cup neboli světového poháru veteránů v alpském lyžování. Několik ročníků se konalo v lyžařském areálu v Peci pod Sněžkou. V březnu 2015 tady ve své kategorii uspěl Peter Schröcksnadel z Innsbrucku, současný a v pořadí 21. prezident Rakouského lyžařského svazu. Při neformálním rozhovoru s bývalým ředitelem areálu Františkem Vamberou se zmínil o Quido Rotterovi. Další rok jej František vzal do Vrchlabí ke starostovi Janu Sobotkovi, aby mu na místním hřbitově ukázali místo odpočinku prvního presidenta úspěšného lyžařského svazu. Dohodli se na umístění dvoujazyčné pamětní desky na zdi opravené hrobky rodiny Rotter. Odhalení se zúčastnilo i rakouské juniorské družstvo běžců na lyžích se svým českým trenérem a mistrem světa Martinem Koukalem. František Vambera měl radost, jak se mu podařilo propojit historii Krkonoš se současnými lyžaři Rakouska. Naposledy jsme šéfa Rakouského lyžařského svazu Petera Schröcksnadela viděli v cíli olympijského Super G. Po odjetí dvaceti závodnic přišel spolu s předsedou olympijského výboru Thomasem Bachem gratulovat Aničce Veithové k dalšímu rakouskému olympijskému vítězství. Jenže pak vyjela na sjezdovou trať

snowboardová mistryně světa Ester Ledecká a o setinu sekundy získala první českou olympijskou zlatou medaili ve sjezdovém lyžování. Příběh dojal celý sportovní svět, jestli i prezidenta rakouského svazu, se zeptáme při jeho příští návštěvě. Vedle sportovní radosti měli patrioti i blažený pocit. Lyžařky Šárka Strachová a Ester Ledecká, ač obě z Prahy, vrostly na sjezdovkách Krkonoš a dostaly se do absolutní světové špičky.

Rotterové se zapsali do historie lyžování v Krkonoších nikoliv závodními výkony, ale výbornou organizací. Quido Rotter starší začlenil spolky včetně Aupatalu do Rakouského lyžařského svazu, ovšem jeho syn vymyslel ještě známější počin. Jak rostl zájem o alpské lyžování, pořádaly spolky z jednotlivých lyžařských oblastí vlastní sjezdové závody. Quido Rotter mladší hledal v Krkonoších závodní trať srovnatelnou s alpskými. Jenže najít více než dva kilometry dlouhou dráhu s převýšením přes pět set metrů bez kácení lesa a s dostatkem sněhu není v našich horách snadné. Rotter se spojil se znalci okolí Pece a výbornými lyžaři Herbertem Beutelem z Luční boudy a Gerhardem Fischerem z Liščí boudy. V zimě 1926 vyzkoušeli trasu z vrcholu Studniční hory úzkým žlabem do Úpské jámy s dojezdem nad Dolní Úpský vodopád. Pravidelné laviny brání obnově lesního porostu, tím přírodní dráha plná sněhu zasahuje hluboko pod horní hranici lesa. Jenže laviny lyžaře na trase také ohrožují. Proto se rozhodli uspořádat závod až na jarním firnovém sněhu. Termín Májového závodu – Maiskirennen stanovili na první květnovou neděli, a ještě v roce 1926 vyzkoušeli nultý ročník. Vyhrál Gerhard Zinnecker z Petrovy boudy, na výkony jedenácti účastníků se přišli podívat dva diváci (též VV 13/1999). Nápad se uchytil a na fotografii z května 1937 je podél trati přes sedm stovek hostů. Náročný obří slalom s parametry alpského sjezdu v atraktivním prostředí a v netradičním termínu brzy přilákal nejlepší lyžaře z německého, rakouského a konečně i českého lyžařského svazu. Přála tomu i příznivá politická situace konce dvacátých let s uklidněním po Velké válce, a ještě před štváním německých nacionalistů. Zájem závodů bylo na Luční boudě, společný pobyt přispíval ke stmelení různorodé lyžařské komunity. V květnu 1934 rozšířili krkonošský lyžařský svátek o slalom umístěný na prudký svah od Rennerovy boudy do Bílého Labe. Sjezdové lyžování se dostalo do programu olympijských her až v roce 1936. V GA-PA vyhrála první alpskou kombinaci a slalom fenomenální německá lyžařka Christl

Cranz. Už předtím poznala Májový závod a s posledním lyžařským podnikem každé sezóny spojila následující roky své slavné éry. S již starou paní Cranz-Borchers se před lety při školení Horské služby v Alpách setkal záchranář Miki Sitte. Když ji řekl, že je z Pece, vzpomínala na krásné chvíle před půl stoletím v Krkonoších. Májový závod absolvoval také mužský vítěz první olympijské alpské kombinace Němec Franz Pfnür a dva mistři světa z rakouského Arlbergu Pepi Jennewein a Albert Pfeifer. Ovšem Christl byla i díky své přátelské povaze nejoblíbenějším účastníkem. Quido Rotter junior organizoval se svým týmem z Vrchlabí všechny ročníky nejméně do roku 1940, kdy přijela naposledy lyžařská esa. Obří slalom se kvůli lavinovému nebezpečí nekonal. Ve dvoukolovém slalomu se utkali dva světoví šampioni z posledního mistrovství světa ze Zakopaného. Gustl Berauer z Pece, první ne norský mistr světa v severské kombinaci porazil 5. května 1940 o dvě desetiny sekundy mistra světa v alpské kombinaci Pepi Jenneweina. Třetí dojel Rudi Cranz, bratr slavnější Christl. Všichni jmenovaní muži bez ohledu na své lyžařské úspěchy zahynuli ve válce, jenom Gustl Berauer přežil s trvalými následky těžké zranění od dělostřeleckého granátu.

Obnovení Májového závodu brali noví osadníci v Peci jako prestižní záležitost. Místní správní komise rozeslala 1. dubna 1946 oběžník s výzvou k zapojení všech občanů: „Životní důležitost pro Pec a okolí tohoto závodu pořádaného dosud německým klubem HDV netřeba osvětlovati. Bylo by opravdu nedůstojno nás všech, že nejsme schopni v nové republice velice populární mezinárodní závod uspořádati bez Němců, a proto je naší povinností pomoci.“ Klání pod jménem Závod 5. května pořádala Lyžařský klub Pec ve spolupráci s národním svazem lyžařů. Legendu místního lyžování Josefa Adolfa ze Zahrádek, pátého v běhu na lyžích při první zimní olympiádě v Chamonix roku 1924, doslova přinutili, aby vyznačil a upravil trať obřího slalomu ze Studniční hory do Obřího dolu. Zahraniční účastníci nepřijeli, zato k cíli kolem Úpského vodopádu vystoupalo hodně diváků. Ročník 1947 se jmenoval Mezinárodní závod 5. května. Organizátoři pozvali reprezentanty Polska, Jugoslávie, Švýcarska a Rakouska, ale nakonec závodili jen Čechoslováci. Třetí poválečný ročník nesl již poslední označení Závod osvobození. Startovalo dvanáct žen a sedmatřicet mužů i dorostenců. Přijeli také čtyři reprezentanti Rakouského lyžařského svazu, Hans Nogler skončil ve slalomu i obřím slalomu druhý za suverénním Antoninem Šponarem z Prahy. Ten Rakušana v alpské kombinaci porazil i rok předtím na olympiádě ve Svatém Mořici. V roce 1938 mezi 113 lyžaři v kategorii mužů jel Májový závod také Eduard Hromádka z Prahy. O dva roky dříve skončil jako nejlepší Čechoslovák šestnáctý v historicky prvním olympijském sjezdu v GA-PA. Válka mu sice nevezala život, jako mnoha rakouským a německým kolegům, ale přišel o nejlepší lyžařská léta. Závod osvobození vyhrál až ve svých čtyřicetiletých letech 24. dubna 1949. Úspěšný ročník 1954 navštívili také lyžaři z Německa a Rakouska. Slalom se jel už nad Modrým dolem a obě disciplíny vyhrál Kurt Hennrich z Krušných hor. V letech 1945 a 1946 jako sudetský Němec stál s matkou třikrát ve dveřích domova s připraveným ruksakem do odsunu. Nakonec zůstal ve Vysoké Peci u Jirkova a na olympiádě v Cortině d'Ampezzo v zimě 1956 dojel i se zlomenou hranou na jedné lyži sedmý ve sjezdu. Byl to celá desetiletí nejlepší československý olympijský výsledek v královské disciplíně. Ze závodů v Krkonoších vzpomíná na výbornou atmosféru mezi sto holkami a kluky na Luční boudě, i po pětadesáti letech vyjmenovává jednotlivé lyžaře.

Po válce do Krkonoš mezi novými osidlenci nepřišli výborní lyžaři, proto se prvních ročníků neúčastnil nikdo místní. Když v polovině šedesátých let dorostla první výrazná lyžařská generace z Úpského údolí, Závod osvobození již opustil náročnou trať v Úpské jámě a přestěhoval se pro několik úspěšných ročníků do jarním sněhem bohatého Modrého dolu. Vzpomínky účastníků i fotografie z té doby vypovídají o radostné atmosféře místního svátku lyžování. Téměř letní závod utužoval přátelské vztahy a posiloval lyžařskou komunitu. Se závodníky na poslední sních v Modrém dole přicházeli po sezóně i jejich rodiče a přátelé, kteří po zimě mohli poděkovat Bohoušovi Hofmanovi, Miroslavu Sochorovi staršímu, Jaroslavu a Zdeně Vojtěchovým, Oldřichu Vořechovskému a dalším za jejich obětavou organizační práci. O takové lidi se i dnes opírá práce s mladými lyžaři. Závody na svazích Studniční hory skončily se šedesátými lety. I když se lyžařská klání konají na upravovaných tratích mimo nejcennější místa krkonošské přírody, velký díl nadšení a nezištnosti zůstal stejný jako za časů zakladatelů lyžařských tradic pánů Rotterů.

www.pecpodsnezkou.cz

Plaketu k ceně Quido Rottera modeloval Emil Schwantner.

Pamětní deska Quido Rottera ve Vrchlabí.

Kurt Hennrich vzpomíná na Závod osvobození v roce 1954.

Richard Kirnig a Martin Leitner
při otevření lanovky Hofmanky Express 4. prosince 2015.

LYŽOVÁNÍ POMÁHÁ MÍSTNÍ KOMUNITĚ

V kraji pod Sněžkou lyžuje méně místních obyvatel, než by se mohlo zvenčí zdát. Ale většina pracovních aktivních je na lyžování přímo a častěji nepřímo závislá. Řemeslník, řezník, prodavačka, popelář, místní lékař i úředník, všichni mají ve své výplatě část lyžařských peněz, tedy podíl z vámi zakoupeného skipasu. Třeba jen v halířové výši. Toho jsou si vědomí zástupci obcí a nejvíce lidé pracující ve službách cestovního ruchu. Průmyslová výroba dříve zaměstnávala tisíce lidí. Když skončila, pracovní trh v údolí Úpy zachránil především cestovní ruch. A lyžařské areály jsou pilířem zdejší ekonomiky. Krkonoše generují v cestovním ruchu ročně miliardy korun. Většina odejde mimo území a po přerozdělení se malá část vrátí. Například i do ochrany přírody zcela závislé na přerozdělení daní. Možná se ptáte, proč vás otravujeme těmito úvahami, když jste si přijeli zalyžovat do jedné z nejlepších lyžařských oblastí v České republice. Vězte, že to není samozřejmost, že za kvalitou sjezdového i běžeckého lyžování v případě SkiResortu ČERNÁ HORA – PEC stojí obrovské úsilí a také velký díl lokálního patriotismu. Zakladatel společnosti Mega Plus Richard Kirnig, dlouholetý ředitel Petr Hynek i další klíčoví pracovníci jsou obyvateli kraje pod Sněžkou. Vytkli si za cíl vybudovat moderní lyžařský region a ze své vize již mnohé vykonali. Zvládli překážky, které jsou ovšem rok od roku vyšší a vyšší.

SkiResort je v regionu největším zaměstnavatelem, v sezóně má přes čtyři stovky pracovníků, kteří obsluhují v průměru osm tisíc lyžařů denně, ve dnech s nejvyšší návštěvností až třináct tisíc. Jak ubývají obyvatelé, zvýšil se podíl přespolních zaměstnanců na polovinu. Mezi lanovkáři, zasněžovací partou a rolbaři je to jen deset procent, ale v gastronomických službách a v lyžařských školách tvoří přespolní osmdesát procent. Proto společnost Mega Plus investuje nemalé prostředky do udržení pracovníků nákupem domů a pronájmem bytů. I tím pomáhá posílení místní komunity. Působí v Černém Dole, Janských Lázních, Peci pod Sněžkou, ve Svobodě nad Úpou a zastupitelé obcí si uvědomují, že jejich prosperita souvisí s dobře vedeným lyžařským regionem. Proto společně řeší palčivé problémy jako třeba parkování vozidel hostů, propojení areálů, akumulaci vody pro zasněžování, posílení letní sezóny novými aktivitami. Mezi administrativně jednodušší, ale nákladné úkoly patří úprava běžeckých tratí, doprava lidí mezi areály a propagace regionu, do kterých SkiResort ročně investuje asi patnáct milionů korun. Lyžování v kraji pod Sněžkou ohrožuje změna klimatu způsobující nárůst

teploty i nedostatek vody pro zasněžování, ale i podfinancování obcí. V neposlední řadě neuvážené i nepodniknuté kroky státu zastoupeného úředníky, kteří si nepřipouštějí podíl zodpovědnosti za prosperitu místní komunity.

Lyžařský region SkiResort ČERNÁ HORA – PEC, největší lyžařský resort v Česku, pět vzájemně propojených areálů nabízí v Černém Dole, Janských Lázních, Peci pod Sněžkou i s Velkou Úpou a ve Svobodě nad Úpou osm lanovek, 36 vleků či pojízdňích koberců s více než 44 kilometry sjezdových tratí. Takovou nabídku dobře propojených sjezdovek s jedním skipasem nenajdete nikde jinde v České republice. To vše v prostředí našich nejvyšších hor s dominantní Sněžkou zpřístupněnou kabinkovou lanovkou. Lyžaři mají jistotu, že skibus přijede podle jízdního řádu, a vzhledem ke zvýšení počtu spojů je i v nejoblíbenějších termínech hlavních sezón pro každého místo.

Služby SkiResort Live zahrnují kvalitní lyžařské školy, půjčovny špičkového vybavení a servisu. Je připravených sto padesát instruktorů s licenci profesionálních učitelů lyžování. K moderní výuce využívají pojízdňé koberce, které jsou pro začátečníky pohodlnější než vleky. V Černém Dole je jedna z největších výukových ploch v ČR se stometrovým a třicetimetrovým pojízdňým kobercem a vlekem Veronika pro pokročilejší žáky. Je přístupná s běžným skipasem i mimo výukový program. Pec má v dolní části sjezdovek Javor vytyčenou plochu s devadesátimetrovým a pro úplné začátečníky patnáctimetrovým kobercem. Především pro hosty z horních bud jsou menší výuková místa na Černé hoře a na Zahrádkách u horní stanice Klondike. Nový je i čtyřicetimetrový koberec v LIVE parku ve Velké Úpě. V Janských Lázních má hlavní výukové místo Formánky dva pojízdňé koberce. Určitě je dobrá rezervace telefonem (Janské Lázně 733 737 840, Pec 734 621 271, Velká Úpa 734 621 272, Černý Důl 734 621 273) nebo elektronickou poštou (livepec@skiresort.cz). Na Javoru, Formánkách, Velké Úpě a v Černém Dole je ve vyhrátém prostředí zajištěn babysitting, tedy aktivní hlídání dětí. Půjčovny vybavení na lyže, běžky, skialpy, snowboard a saně jsou v Janských Lázních u kabinkové lanovky, na Formánkách, v Peci u Javoru, v Černém Dole a ve Velké Úpě, kde mají i nový špičkový stroj Wintersteiger na údržbu lyží. Testovací centrum lyží značky Atomic a Salomon s možností vyzkoušet nejlepší modely lyží jsou v Peci, Velké Úpě a Janských Lázních.

RADY PRO LYŽAŘE

Zajištěné parkování – V Janských Lázních zaplatíte na parkovištích u kabinkové lanovky a Lesního domu i u Hofmannových bud 70 Kč za konkrétní den. Zdarma je při provozu večerního lyžování na Protěži Centrální parkoviště v době 17–24 hodin. V Černém Dole a ve Svobodě nad Úpou je parkování zdarma. Na všech parkovištích v Peci pod Sněžkou a ve Velké Úpě parkují jednodenní lyžaři za cenu 120 Kč na den. Cena se snižuje po předložení platné Karty hosta při vícedenním parkování, kdy vyjde den parkování na 70 Kč. S jednodenní SkiResort Card zakoupenou online je parkování zdarma viz skipas. Při večerním lyžování na Javoru je parkování na parkovišti P2+4 (Zelený potok), P3 (U Kapličky) zdarma.

Provozní doba – Areály ve SkiResortu mají jednotnou provozní dobu po celou sezónu. Všechny lanovky a dlouhé vleky jezdí od 8.30 do 16 hodin, krátké vleky od 9.00. Od 16.30 jsou sjezdovky uzavřené, aby dostatečně vymrzla upravená trať po rolbování. Na těch nejdelších osvětlených sjezdovkách začíná večerní provoz ve sjednoceném čase v 18 hodin. Informaci o tom, která ze sjezdovek je otevřena pro večerní lyžování, najdou lyžaři na www.skiresort.cz.

Večerní lyžování na Javoru 1 a 2 v Peci a na Protěži v Janských Lázních je nejkvalitnější v Česku a probíhá denně od 18 do 21 hodin. V Peci jde o třetí nejdelší osvětlený svah v Česku, a v Janských Lázních najdete dokonce nejdelší sjezdovku pro večerní lyžování v ČR. Na sjezdovce U lesa je večerní provoz v pondělí, úterý, ve čtvrtek a v neděli. Tento svah ale slouží především pro ubytované na boudách v okolí a sjezdovka není dostupná od parkoviště. Na sjezdovce Modřín ve Velké Úpě se lyžuje denně už od 17:30 také do 21 hodin. Nejlevnější jízdenka je 150 Kč při lyžování od 19 do 21 hodin. Večerní lyžování na Duncanu ve Svobodě nad Úpou je ve dnech čtvrtek až sobota od 17 do 20 hodin. Na tomto vleku je nejlevnější jízdenka od 18 do 20 hodin za 150 Kč pro všechny věkové kategorie.

Skipas – Neaktivovaný plastový nosič SkiResort Card pořídíte za 50 Kč v pokladnách areálů, u partnerů nebo si ho můžete objednat poštou. Kartu zaregistrujete online na webu www.skiresortcard.cz/registrace. Na přihlášenou kartu koupíte v e-shopu skipas se slevou 10% na jeden i více dnů bez čekání u pokladny. K jednodennímu skipasu zakoupenému online získáte parkování zdarma v Janských Lázních a v Peci pod Sněžkou na největších parkovištích (P4 a P3). Podmínkou ale je, že si čárovým kódem na skipasu (plastové kartě) otevřete závoru při vjezdu i při výjezdu z parkoviště. S online aktivovanou kartou získáte také 10% slevu v gastro zařízeních, lyžařských školách, půjčovnách i servisech SkiResortu. Každý člen rodiny má svoji kartu. Balíček Dospělý + Dítě koupíte pouze u pokladny. Kartu si ponechte pro příští návštěvu. Při potížích s kartou nebo s tím spojené dotazy řešte na hotline 00420 733 533 644 (8.00–16.00) nebo e-mailem (skiresortcard@skiresort.cz). Dobře si rozmyslete, kolik dní budete lyžovat, s prodloužením pobytu se vám snižuje cena, v porovnání s cenou za jeden den. V ceně šesti a sedmidenního skipasu je i večerní lyžování zdarma. Děti před dovršením šesti let věku v den zakoupení jízdenky lyžují zdarma v doprovodu dospělého lyžaře (Paket MALÉ DÍTĚ). Děti do dovršení 12 let lyžují za dětské jízdné. Junioři od 12, a až do dovršení osmnácti let, mají stejné jako senioři nad 63 let nižší cenu jízdného oproti dospělým. Slevy mají organizované školní skupiny nad deset žáků, které předloží vyplněný formulář s razítkem školy a uvedenou zodpovědnou osobou, který je na webu SkiResortu ke stažení. Jednotlivá jízdenka na Černou horu stojí 200 Kč, na Portášky a Hnědý Vrch 150 Kč, Javor, Smrk 80 Kč. Při opakovaných jízdách raději využívejte bodovou jízdenku. Časový zámek je u této přenosné jízdenky pouze jedna minuta. Tím ji může využít více osob. Na turniketě vidíte, kolik bodů vám ještě zbývá. Zůstatek bodové jízdenky pod 25 bodů si můžete nechat dobít nebo vyplatit. Kartu zálohovanou padesáti korunami vrátíte v automatu nebo v pokladně. Vedlejší sezóna s levnějším jízdným trvá do 7. 12. 2018 a potom opět od 25. 3. 2019. Standard sezóna je od 8. 12. 2018 do 24. 12. 2018, od 5. 1. 2019 do 18. 1. 2019 a od 4. 3. 2019 do 24. 3. 2019. Top sezóna je od 25. 12. 2018 do 4. 1. 2019 a od 19. 1. 2019 do 3. 3. 2019.

Skibus – Ve SkiResortu ČERNÁ HORA – PEC jezdí několik skibusových linek. SkiTour Express na trase Pec – Velká Úpa – Janské Lázně

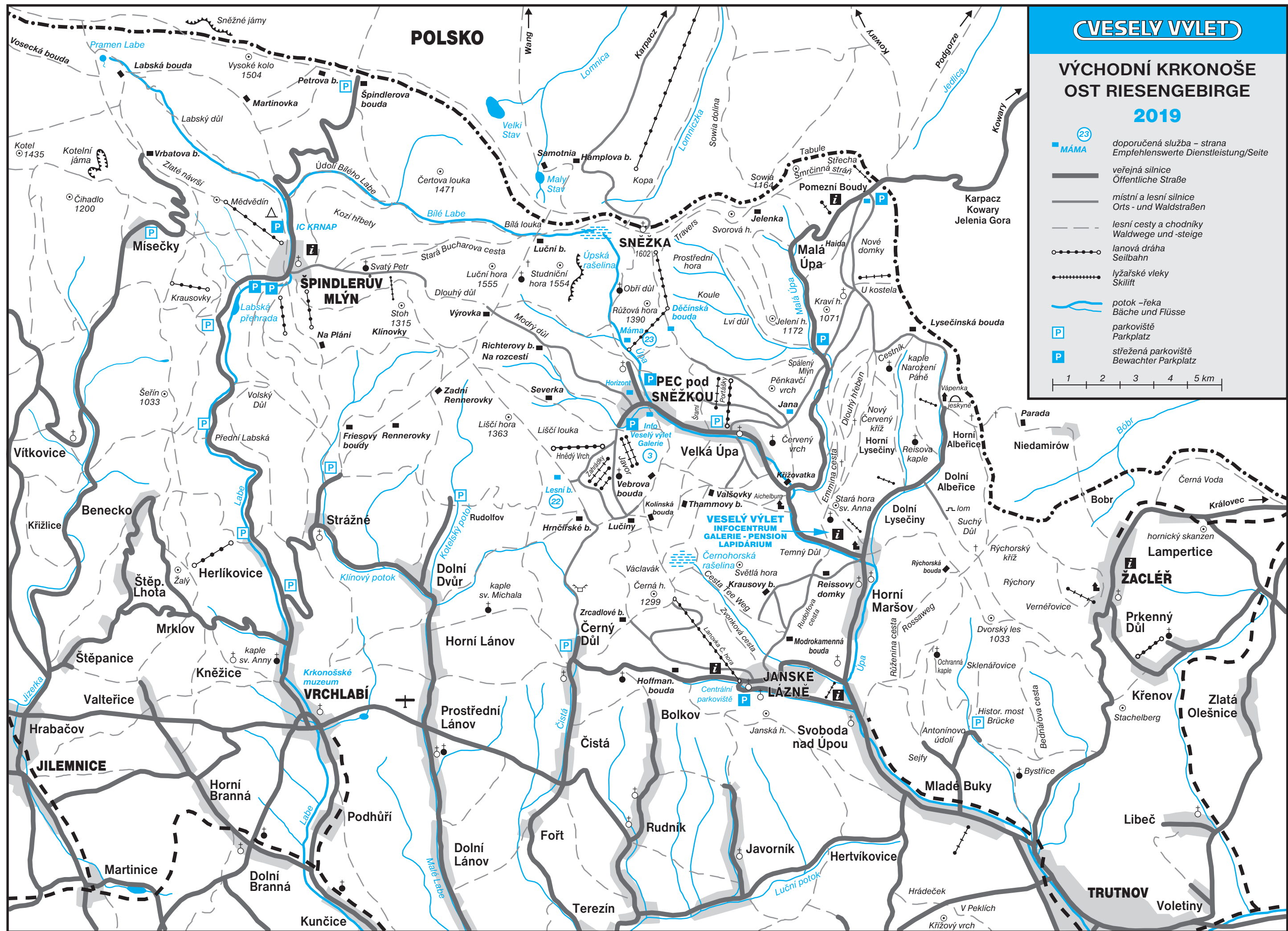
Instruktoři SkiResort Live, lyžařská škola je členem Asociace profesionálních učitelů lyžování.

ně – Černý Důl a zpět zvládne cestu o 13 minut rychleji než zastávkový Skibus červené linky. Ten, který jede patnáctkrát a zpět osmnáctkrát za den od 22. 12. do 24. 3. Zastavuje na všech autobusových zastávkách, celá trasa trvá maximálně 45 minut. Skibus Modré páteřní linky jezdí od 22. 12. do 17. 3. z Janských Lázní do Černého Dolu. Během dne můžete využít „rychlý“ skibus mezi zastávkami Hofmanky Express a Černým Dolem, se kterým přeprava z areálu do areálu trvá jen 10 minut. Skibus Žluté páteřní linky spojuje od 22. 12. do 17. 3. šestnáctkrát za den skiareál Černá hora s autobusovým a vlakovým nádražím ve Svobodě nad Úpou. Ve městě Pec pod Sněžkou jezdí další tři linky CITY BUS, první po trase hotel Horizont – Malá Pláň – Javor do 24. 3. Druhý po trase dolní stanice lanovky Sněžka – autobusové nádraží – Javor do 17. 3. a třetí Velká Pláň – Malá Pláň – Javor do 17. 3. 2019.

Lyžařské propojení Janských Lázní s Peci pod Sněžkou zvané SkiTour se osvědčilo. Od horní stanice Černohorského Expressu vás v intervalu 15 minut vyveze 300 metrů speciálně upravená rolba až pro dvacet lidí na nejvyšší bod trasy. Na lyžích sjedete tři kilometry do sedla pod Kolínskou boudou, kde nasednete do jiné rolby směřující k Pražské boudě. Odtud sjíždíte na sjezdovky v Peci. Pozdější návrat skibusem od stanice Javor trvá do Janských Lázní asi 35 minut. Služba je v ceně vašeho skipasu, v případě bodové jízdenky vám ubude 10 bodů. U řidiče rolby si mohou za 50 korun koupit jednorázovou jízdenku i běžkaři nebo pěší hosté.

Úpravu tratí pro běžkaře zajišťuje SkiResort ČERNÁ HORA – PEC v celkové délce téměř devadesát kilometrů. V návaznosti na lanovku Černohorský Express je pravidelně upravená sáňkařská cesta dlouhá tři a půl kilometru s převýšením 560 metrů. Saně si vypůjčíte přímo v budově dolní stanice kabinkové lanovky v Janských Lázních. V areálu ve Svobodě nad Úpou na Duncanu, na Černé hoře na Sportu 3, v Černém Dole a rovněž v Peci pod Sněžkou na Klondike 1 si na slalomové trati s časomírou můžete se svou školní nebo firemní skupinou uspořádat lyžařské závody. Na denně aktualizovaných webových stránkách SkiResortu jsou informace o stavu běžeckých tratí, sjezdovky vám přiblíží webové kamery. Přeprava běžkařů a sáňkařů v Janských Lázních je pouze na kabinkové lanovce.

SkiResort ČERNÁ HORA – PEC, provozuje společnost MEGA PLUS, Janské Lázně č.p. 265, PSČ 542 25, infolinka 00420 840 888 229 e-mail: skiresort@skiresort.cz www.skiresort.cz

VESELY VÝLET

VÝCHODNÍ KRKONOŠE OST RIESENGBIRGE

2019

- MÁMA** doporučená služba – strana
Empfehlenswerte Dienstleistung/Seite
 - veřejná silnice
Öffentliche Straße
 - místní a lesní silnice
Orts- und Waldstraßen
 - lesní cesty a chodníky
Waldwege und -steige
 - lanová dráha
Seilbahn
 - lyžařské vleky
Skiifit
 - potok – řeka
Bäche und Flüsse
 - parkoviště
Parkplatz
 - střežená parkoviště
Bewachter Parkplatz
- 1 2 3 4 5 km

**Červnový Maloúpský jarmark
v historickém centru U kostela.**

V Krkonoších asi není zranitelnější komunita než v Malé Úpě. Obzvláště, když ve dvou dříve samostatných obcích s tisícovkou obyvatel dnes celoročně žije méně než 180 lidí. Ovšem v plné zimní sezóně se obec zaplní dalšími třemi tisíci návštěvníky. Typická je rozptýlená zástavba v rozsáhlém katastru od Latova údolí přes Pomezni Boudy až na vrchol Sněžky. Zahustila se jen v historickém centru obce u kostela, a především v současnosti na Pomezních Boudách. Jedním z tmelících kroků místní komunity je pořádání různorodých akcí. Do většiny z nich se zapojují i návštěvníci. V Malé Úpě vsadili na obnovu tradic. Nejvíce lidí se potká na Maloúpském jarmarku poslední víkend v červnu. Návštěvnost i kvalita programu výrazně stoupla po přesunutí z větrných Pomezních Bud s nadmořskou výškou 1 050 metrů do historického centra u kostela svatého Petra a Pavla před pár lety. Významnou komunitní akcí jsou závody historických saní rohaček ve skiareálu U Kostela. Různé velikosti krkonošských saní mivali v každé chalupě, na výrobu se specializovalo několik truhlářů. Byly hlavním zimním dopravním prostředkem. Komerční jízdy pořádané pro pobavení hostů vznikly v Krkonoších právě v Malé Úpě už před rokem 1815. Před devatenácti lety hajný Josef Týl obnovil jízdy s využitím dochovaných původních saní. Díky sánkování se sblížili lidé z Malé Úpy i z Kowar na polské straně hor (též VV 29/2008). Akce se vžila, maloúpské rohačky letos vyjedou v sobotu 26. ledna v deset hodin. Obec pořídila deset zcela nových saní vyrobených přesně podle těch sto let starých od Josefa Týlše. Setkání Krkonošovi lyžníci je připravené do lyžařského areálu Pomezky na 9. března. Sjedou se vyznavači lyžování po staru z celých Krkonoš v dobových kostýmech, a hlavně na původních lyžích zakončených bambulkou ve špičce. Prezence závodu na historických lyžích a saních proběhne od devíti hodin. Hlavní disciplínou je skok ladný a cenu dostane i nejkrásnější lyžník nebo lyžnice. Není potřeba připomínat, že aktivity v Malé Úpě se odvíjejí od dobré vůle a snahy několika jednotlivců se starostou Karlem Englišem v čele. Po zrušení hraničních kontrol v prosinci 2007 obec získala budovu české celnice. V patře je nyní obecní úřad, hlavní prostor v přízemí, dříve užívaný pro pasové a celní odbavení, několik let občas sloužil pro zasedání zastupitelstva. V zimě 2015 vyvolal starosta diskuzi k využití prostoru pro veřejnost. Na popud fotografa Bohdana Holomíčka vznikla v Čechách nejvýše položená Galerie Celnice. Při zahájení výstav tu proběhlo již několik zajímavých setkání. Naposledy 7. prosince 2018 představil krkonošské fotografie Valerián Spusta mladší zvaný Valin. Jsou k vidění celou zimní sezónu. Zahájení výstavy pokračovalo další komunitní akcí s uvedením toho nejlepšího z Mezinárodního festivalu outdoorových filmů. Vznik Galerie Celnice umožnilo pořádání

**Fotografové Krkonoš Jiří Havel, Karel Hník, Janusz Moniatowicz
a za fotoaparát Bohdan Holomíček v Galerii Celnice.**

dvoudenního Fotofestu Malá Úpa. Vždy na konci června se koná představení nové výstavy spojené s workshopem předního fotografa. Naposledy tu byl pedagog a předseda rady Asociace profesionálních fotografů Jan Pohribný. Představitel českého fotografického land-artu od narození jezdí do rodinné chalupy v Latově údolí v Dolní Malé Úpě.

Maloúpský sbor dobrovolných hasičů je nepočtený, má ale dlouhou tradici. Minulý rok z obce odešel velitel zásahové jednotky a byl problém jej nahradit. Za největší prohru místní považují zánik školy pro nejmladší děti před deseti lety jako základní instituce místní komunity. V jednotřídce se učilo sice málo žáků, ale denně se tu potkávali rodiče, děti byly zatažené do života obce, a hlavně nemusely dojíždět do Pece nebo Maršova. Problém se zacyklil, protože když nejsou děti, není škola, není-li škola, nepřijdou sem rodiny s dětmi. To je výzva pro současný vedení obce. K posílení komunity vznikají další a další aktivity, aby se ti nemnozí horalé měli možnost zapojit a nově přichodí tu chtěli zůstat. Radnice podporuje řemeslné dílny pro děti, rozsvěcení vánočního stromku, kulinařský festival Maloúpská varečka, poslední mazání na závěr lyžařské sezóny či soutěž Mikulášský bowling. Místní se sejdou i při společném úklidu obce na konci zimy. Sportovní hala na Pomezních Boudách i prostor Galerie Celnice umožňuje v Malé Úpě dříve neznámé sporty jako jógu, sobotní fotbal, zimní hokejové zápasy. Hrdost na horskou obec posilují i drobnosti. Místní lidé si pořídili společné cyklistické a hokejové dresy se znakem obce Malá Úpa. Dvacet provozovatelů služeb si jako „kroj“ zvolilo výrazné označené bundy maloúpských boudařů. S přispěním Nadace Via na Pomezních Boudách vytvářejí místo pro posezení u rybníčku, kterému odvážně říkají podle tatranských ledovcových jezer Plesičko. Vedení horské obce Malá Úpa si uvědomuje, že může zachránit trvalý život v Malé Úpě celou řadou kroků, posílení soudržnosti místní komunity k tomu patří. V předminulých komunálních volbách se jedno volební sdružení pojmenovalo Maloúpská patrioti. Byli to lesníci, boudaři, zachranáři Horské služby. Jenže místními patrioty jsou úplně všichni, kteří dokáží v Malé Úpě žít. Starosta Karel Engliš k tomu říká: „V soužití máme ještě rezervy, ale stále se lepšíme, z čehož mám radost.“ A radost mají i hosté, protože to pocítí ve formě zajímavých akcí, dobrých služeb a nezníčené horské obce. Proto je v zájmu nás všech, aby komunita v Malé Úpě prosperovala.

**Informační centrum Horní Malá Úpa, Pomezni Boudy, PSČ 542 27,
tel.: 499 891 112, e-mail: info@malaupa.cz. Je otevřeno denně od
9 do 17 hodin, mimo sezónu od 10 do 16. Dobře se tu domluvíte ně-
mecky i polsky.** **www.malaupa.cz**

**Václav Petra u Schwantnerova pomníku padlých v Černé Vodě,
na jehož obnovu přispěl.**

ODKAZ VELKÉHO SBĚRATELE

S otevřením nové stálé expozice v Městském muzeu Žacléř nazvané Sbirka porcelánu Václava Petry se splnil velký sen dlouholetého sběratele figurální produkce žacléřské porcelánky. Václav Petra (1941–2018) dlouho přemýšlel jak svou velkolepou unikátní sbírku, čítající dnes celkem 1600 položek, zpřístupnit zrakům široké veřejnosti. Souhrnné informace a fotografie přírůstků zveřejňoval pravidelně na svých webových stránkách, dokonce plánoval výstavbu vlastního soukromého muzea. To, když rozrůstající se kolekce začala být letitá dřevěnka malá a před jejím zbouráním musel vystěhovat všechny exponáty do náhradních prostor v bývalém objektu podniku Kara, bohužel veřejnosti nepřístupných. Nakonec zvítězil celkem logický nápad umístit sbírku formou trvalé zápůjčky v místě původu s tím, že žacléřské muzeum pro ni vyčlení při plánované rekonstrukci jednu z výstavních místností. Vše bylo ústně předjednáno, když uprostřed práce čínorodý mecenáš náhle zemřel. Jen díky vstřícnému přístupu celé pozůstalé rodiny se mohl záměr realizovat. Nápaditá instalace výstavy od architekta Benedikta Markela ohromí na první pohled množstvím rozmanitých sakrálních i světských sošek v několikakusových velikostních sériích, párovém i zrcadlovém provedení, početnou kolekci kroupenek a ukázkami užitého umění. Zvláštní oddíl tvoří umělecké artefakty podle modelů významného umělce Emila Schwantnera. Václav byl můj vrstevník a kamarád, naladěný na stejnou humornou notu s mnoha společnými zájmy, přes které jsme se sblížili a každý nově získaný kousek spolu prožívali. Zkušený praktik přirozeně vplul na sametové vlně do úspěšného podnikání navazujícího na tradici výroby automatických stavěčů kuzelek. Jeho rodinná firma Bowling – Centrum získala jako první v novodobé historii města v kategorii Regionální produkt prestižní cenu Trutnovský drak. Přímou symbolicky je to nevšední soška městské erbovní figury z ušlechtilého francouzského porcelánu od trutnovského výtvarníka Milana Kouta vyrobená v Žacléři. Osobním oceněním se skromný filantrop Petra spíše bránil, svůj patriotismus nedával nijak okázale najevo. Častokrát teprve dodatečně při odhalení nějakého opraveného sochařského díla, zakoupení obrazu regionálního umělce pro muzeum či galerii nebo vydání katalogu k výstavě vyšlo najevo, že významným sponzorem je právě on. Takto se velmi zasloužil nejen o propagaci uznávaného Emila Schwantnera a jeho díla, ale i pozapomenutého bernartického ahasvera, akademického malíře Joannese Koehlera nebo krajináře Charlese Mayera z Trutnova. Mě osobně potěšilo, že jako nová inspirace do intenzivnějšího sbírání byl podle jeho vlastních slov článek Bratři Pohlavé, kluci z porcelánu v časopise Krkonoše – Jizerské hory v únoru 2003. Byl stejně jako já typický

**Poutní místa měla ze žacléřské porcelánky sošky s vlastním motivem,
stejně tak Siklós-Mariagyud v Maďarsku.**

produkt socialistického školství s jazyky na štiru, což je ostatně i naše společné znamení zvěrokruhu. Přesto dokázal později díky internetu zdolávat nástrahy světových jazyků při dohodě s antikváři v Evropě i v zámoří. S přirozeným šarmem a laskavou image „udiveného strejdy“ však dával přednost osobnímu jednání. Znal všechny starožitníky na trasách svých služebních cest a s buldočí vytrvalostí objevoval nové a nové majitele porcelánových figurek ze Žacléře, na které mnohdy účastně vyslechnuti jejich příběhu zapůsobilo víc než nabízené peníze. Objevil tak několik Schwantnerových originálních dřevěných předloh pro figury realizované později v porcelánu nebo jeho vzácnou školní práci z pálené hlíny. Nezištně zveřejňovanými informacemi si budoval nejen nežádoucí sběratelskou konkurenci, ale nechtěně několikanásobně zvedal ceny mnohdy naprosto běžných výrobků továrny, o které i v odborných kruzích ještě nedávno málokdo něco věděl. Aby takřikajíc držel prst na tepu doby, sledoval pečlivě pohyb předmětů svého zájmu na internetových aukcích. Na nejznámější český aukční portál se na můj popud – na to jsem pyšný – přihlásil na příklad sice teprve koncem května 2006, přesto do svého skonu úspěšně vydražil neuvěřitelných 563 přírůstků do sbírky. Mnoho let si je pečlivě zaznamenával do vlastního rukopisného katalogu podle výrobních čísel modelářských forem. Stejně tak evidoval všechny známé pomníky padlých z první světové války vytvořené fenomenálním sochařem regionu Emilem Schwantnerem. Všechny dosud stojící a také místa po zaniklých jsme spolu několikrát navštívili ve snaze najít nějaký nový poznatek. Někdy se nám to i podařilo. Mnohokrát při projíždění krajinou v okolí Žacléře se Václav vrhal na každý bílý střepek ve výkopu a často jsme takhle prohledávali terén v místě zaniklé porcelánky bratří Pohlů v Kowarech. Tu dětinskou radost z neporušené úchytky, střapce k záclonovým šňůrám nebo zátce k pivní lahvi pochopil jen blázniví kluci. A sběratelé. Jiní hromadí své sbírky v trezorech jako výhodnou investici. Naštěstí žijí mezi námi i skromní nenápadní lidé se srdcem na dlani jako Václav Petra. Filantrop, mecenáš umění a velký patriot. Navíc altruista, který všechny dobré skutky činil především pro vlastní potěšení a po nějakém pomníku ani netoužil. A přece si ho už svou životní sbírkou vybudoval. To pochopíte, až uvidíte její vystavenou část.

**Městské muzeum Žacléř a Turistické informační centrum, Rýchor-
ské nám. 10, 542 01 Žacléř, tel. 499 739 225, e-mail: muzeum@zacler.
cz. Je otevřeno denně kromě pondělí od 9 do 16 hodin.**

www.muzeum-zacler.cz, www.zacler.cz

Tokající tetřevky fotografoval Josef Kalenský až na severu Běloruska.

TETŘÍVEK, KRKONOŠSKÝ PTÁK ROKU 2019

Jsou nádherní. Kohoutek tetřívka obecného má kovově lesklou černou barvu se sněhově bílou „spodničkou“ pod zakroucenými ocasními pery, kterým se říká lyra. Příroda je obdařila ozdobným prvkem nad očima, v době toku výrazně rudě zbarvenými srpkami zvanými poušky. Na letkách mají dva světlé proužky. Při toku se kohoutci točí dokola a vyskakují do výšky. Jsou to takové evropské rajky. Prohlédnout si v plné kráse tetřívka v přírodě, a ještě na slunci je v našich horách téměř nemožné. Nenápadné hnědě zbarvené slepičky nebo výraznější kohoutky vidíme velmi vzácně při letu někdy i vysoko nad hlavou. Poznáme je podle typické siluety. Přestože se již dávno neloví, jsou nejohroženějším ptáčím druhem v České republice. Vzácných sokolů stěhovavých je početně ještě méně, ale neubývají a mají lepší perspektivu. Dožívají se vyššího věku, jejich současná hnízdiště jsou chráněná. Neohrožuje je tolik změna biotopu, zpřisnil se dohled nad pašováním z přírody uloupených mláďat pro sokolnictví. Sčítání tetřívka obecného v celé ČR před čtyřiceti lety uvádělo 4500 jedinců, v roce 2017 už jen 700. Nejspíš zůstanou jen horské populace. Téměř zmizel ve všech níže položených místech naší republiky a také z Jeseníků. Několik párů ještě přežívá ve vojenských újezdech, ale v podstatě zbyly tři poslední oblasti výskytu. Jenže na Šumavě poklesl stav o pětadvadesát procent a populace se asi neudrží. Nyní životaschopná populace v Krušných horách bude mít problémy, až zarostou imisní holiny. V Krkonoších a Jizerských horách má tetřívek největší naději dlouhodobého přežití. Je tu šance, nikoliv jistota. Také tady může při tempu současného úbytku zmizet poslední tetřívek kolem roku 2040. Počty se zjišťují sčítáním tokajících kohoutků jednou za tři roky. Naposledy v dubnu 2017 vstávalo skoro čtyřicet krkonošských strážců a lesníků tři dny po sobě před třetí hodinou ranní, aby byli včas na známých tokaništích. Jejich pozorování se dostala na stůl odborníka Správy Krkonošského národního parku (KRNAP) Jiřího Flouska. Do map zakresloval jednotlivé kohoutky a na blízkých plochách tokanišť se snažil vyloučit dvojí započítání téhož samce. Slepičky nejsou většinou vidět, proto se celkový počet stanovuje prostým vynásobením kohoutků dvěma. Na české straně národního parku zbylo 74 kohoutků a na polské méně než 35. Proto odhadujeme krkonošskou populaci na 220 jedinců. V sousedních Jizerských horách na obou stranách hranice napočítali šedesát samečků. Celkový

počet v izolované oblasti českých i polských Krkonoš a Jizerských hor je odhadován na 150–170 kohoutků, u nás o pětadvacet procent méně než v roce 2001. Výsledek z dubna 2017 je natolik alarmující, že se ochránci přírody rozhodli jednat.

S dnešními znalostmi můžeme pojmenovat pět hlavních faktorů ohrožujících tetřívky v Krkonoších. Ten zásadní se jmenuje rušení na tokaništích, při hnízdění a v zimním období. Tetřívci jsou velmi bystří, mají výborný zrak. Ještě když byli v sedmdesátých letech hojnější (též VV 45/2016), zkoušeli jsme se k nim při toku několikrát přiblížit kvůli fotografování. Vždy nás dříve nebo později spatřili a ulétli. Jejich pohotovost je zároveň ničící. Při sebemenším podezření hned startují k letu. Nárůst pohybu vozidel, turistů, běžkařů a skialpinistů je soustavně plaší, takže jsou neustále „na útěku“, a tedy ve stresu. Nestíhají se nažrat, dokonce možná ani rozmnožovat. Kritické je přecházení zimy. Tetřívci si vyhrabávají ve sněhu nory, nechávají se zapadat sněhem. Každé nucené vylétnutí je připravuje o energii a dává dravcům možnost je ulovit. Po obou stranách lyžařů velmi využívané cesty zvané Plynovody mezi Zahrádkami a Tetřevími boudami jsou zimoviště tetřívků. Dokázali se přizpůsobit provozu na běžecké trati, ale nesnášejí pohyb lyžařů ve volném terénu. Strážci národního parku budou častěji kontrolovat zimoviště především nad horní hranicí lesa. Na nelegální trasy skialpinistů a snowboardistů umístí výstražné tabulky s upozorněním, že svým počínáním mohou zabít krásný a vzácný druh ptáka. Vážným problémem je provoz hlučných sněžných skútrů, především v brzkých ranních hodinách. Krizová místa jsou například v oblasti Výrovky, Lahrových, Klínových, Předních a Zadních Rennerových bud.

Samec tetřívka je největší krkonošský patriot. Během průměrně sedmiletého života se zdržuje převážně v kilometrovém okruhu od svého tokaniště. I proto je tak zranitelný. Na rozdíl od tetřeva hlušce potřebuje volné prostranství. Tetřev zmizel z Krkonoš v důsledku imisních holin, tetřívka ohrožuje zarůstání lučních enkláv a lesních holin. Mizí jeho domov. To je problém Krušných i Jizerských hor, jen v Krkonoších nad horní hranicí lesa zůstane poslední nezměněný biotop. Proto má zdejší populace největší šanci na přežití. Minulé léto ochránáři ve známých krkonošských lesnatých lokalitách výskytu vytvořili jedenáct tetřívčích center. Na ploše od dvou do sedmi hektarů vyřezali smrky a připravili ideální tokaniště. Kohoutci mají rádi solitérní stromy, vysoké pařezy

Výstražnými tabulkami se siluetou tetřívka umístěnými v terénu Správa KRNAP žádá návštěvníky o pomoc při záchraně výjimečného druhu.

nebo vývraty, ze kterých se rozhlížejí. Naopak slepičky se schovávají v trávě a v borůvce. Takové prostředí ve vysokém lese nenajdou. Připravené odlesněné plochy jsou situované většinou dostatečně daleko od turistických a lyžařských cest. Na jaře se uvidí, jestli si je ptáci oblíbili.

Třetím problémem je vysoký výskyt predátorů. Dospělého ptáka může sebrat liška, ještáb nebo vzácný výr. Hnízda ničí opět lišky, ale i divoká prasata a nejspíš i krkavci. Ve zdravé populaci je to přirozený výběr, v oslabené je ale znát každé zničené hnízdo a každý ulovený jedinec. Před čtvrtstoletím byla černá zvěř v Krkonoších velkou vzácností. Dnes migruje běžně i k horní hranici lesa. S tím ochránáři mnoho nenadělají, jen se dohodli s myslivci, aby nedělali krmeliště pro zvěř u tokanišť. Prasata při návštěvě takového místa v okruhu půl kilometru najdou a sežerou všechna hnízda ptáků umístěná na zemi. Nevynechají jediné. Navíc se až deset příštích let vracejí, aby se přesvědčila, jestli tam opět není připravené krmení.

Mnohá tokaniště v nižších polohách a na zalesněných plochách Krkonoš již zanikla. Ve východní části už nejsou například v Albeřicích, nejspíš i na Rýchorách, jistě na loukách nad Dolním a Horním Maršovem, na Dlouhém hřebenu, na Velkých Tippetových boudách a jinde. Vytvořily se tak tři od sebe izolované oblasti s výskytem tetřívka. Třetina zdejší populace žije v západních Krkonoších od Mrtvého vrchu v Harachově po Medvědin se středem na Labské louce. Přes polovinu všech krkonošských tetřívků ochránáři sledují v okolí linie mezi Světlou, Černou, Liščí a Luční horou, Stohem a Plání. Třetí a bohužel již nejmenší oblastí jsou bezlesá místa v Malé Úpě, jmenovitě na Pomezím i Lysečinském hřebenu a v okolí Lviho dolu. Dříve silná populace na Lesním hřebenu zanikla nejspíš i v důsledku nové sjezdovky Pomezky. Tím, že se tetřívci z uvedených tří oblastí nepotkají, je další možná příčina poklesu stavu. Snižuje se jejich genetická různorodost. To prokázal před deseti lety výzkum Jany Svobodové z pražské zemědělské univerzity, konkrétně rozbor vzorků DNA z nalezeného peří a trusu. Nyní se Správa KRNAP chystá genetickou studii zopakovat, brzy tak budeme vědět více.

Čtvrtý problém můžeme ovlivnit. Tetřívek není úplný letecký akrobat a při vyplašení naráží do nečekaných překážek, jako jsou lana vleků, lanovek či ochranných sítí kolem sjezdovek. Mimo lyžařskou sezónu

v roce 2009 hajný Martin Prokop našel zabitého kohoutka pod lanem lyžařského vleku U kostela v Malé Úpě. V dubnu 2012 vyfotografoval Luděk Petrlík peří tetřívčí slepice, zachycené po jejím nárazu do ochranné sítě v horní části sjezdovky Pomezky na Lesním hřebenu. Právě tady jsme v sedmdesátých letech opakovaně prožívali nezapomenutelné chvíle při ranním pozorování několika tokajících tetřívků. Správa KRNAP proto podporuje v lokalitách s výskytem tetřívků umísťování reflexních bodů zavěšených na lana vleků a lanovek, aby záblesky varovaly letící ptáky.

Do páté skupiny faktorů omezujících výskyt tetřívka řadíme zatím neprozkoumané jevy. Nevíme, jak se jich dotýká klimatická změna. Nevíme, jestli mají dostatek potravy. V roce 2017 v Německu publikovaná studie odhalila, že za dvacet sedm let v šedesáti sledovaných chráněných oblastech ubylo třičtvrté hmoty hmyzu. Pro velké množství ptáků to znamená zásadní omezení jídelníčku. Je to další z mnoha důkazů, že naše počínání ohrožuje přírodu jako celek. Teď opravdu nevíme, jestli náš tetřívek nehladoví. Živí se podle sezóny pupeny listnáčů i jehličím smrkem, borůvkami, brusinkami, semeny brízy, pro mláďata je ale zásadní hmyz.

Je zřejmé, že každý z nás může přispět k záchraně tetřívků. Teď v zimě stačí dodržovat pravidla a upustit třeba od snowboardingu v Kotelních jamách, běžkování ve volném terénu na pláních Labské louky, omezit skialpinismus na svazích Studniční hory jen na tyčemi značené cesty a vynechat snowkiting na Bílé louce.

Text vznikl s přispěním Jiřího Flouska.

www.krnapp.cz

KRKONOŠE

Měsíčník o přírodě a lidech z Krkonoš, Jizerských hor a Podkrkonoší, vydává Správa Krkonošského národního parku, tel.: 499 456 333. Objednat lze na adrese redakce: Časopis Krkonoše, Dobrovského 3, 543 11 Vrchlabí, e-mail: krkonose@krnap.cz

Pavel a Markéta Kreiploví z Lesní boudy.

ŽIVOT V 1100 METRECH NAD MOŘEM ANEB CESTA K TOMU STÁT SE BOUDAŘKOU

Vždycky jsem milovala hory a veškeré radovánky, které turistům poskytují, tak proč by si naše rodina nemohla splnit sen „chaloupkou na horách“. Po revoluci, se zanikajícími národními podniky, bylo na výběr několik chalup, jevících známky značné vybydlenosti. Psal se rok 1996, duben. Poprvé jsme s rodinou, coby šťastní majitelé, navštívili naši horskou chalupu, Lesní boudu. Při soupisu potřebných oprav, materiálů a prací jsme brzy procitli z idylického horského snu. Již 30. června jsem v Praze zakončila kariéru spokojené učitelky a s obavami, zdali zvládnu život v těchto horských podmínkách, jsem nastoupila na Lesní jako „šéfová“, která má rozjet etapu nekonečných oprav a provozu. Vše se mi od základu změnilo. Za velké podpory rodiny, která ještě zůstala v Praze, jsem zafala zuby a pod heslem „čím hůře, tím lépe“ začala zápasit se všemi nezmary i s horskými živly. Po silných červencových deštích a vichřicích se za hrůzných zvuků nadouvala naše střecha. Všude okolo padaly stromy, které nás zcela odřízly od civilizace, po několikadenním výpadku elektřiny a po hašení hořící sousední Lyžařské boudy, po příjezdu prvních hostů, očekávajících stoprocentní služby, jsem začala pochybovat o tom, zda to zvládnu. V uších mi zněla slova jednoho souseda, „co že nám to tady ta Pražáčka chce v 1100 metrech předvádět...“. Asi měl pravdu. Po prvním narážení piva jsem šla hned do sprchy, při revizi kotle jsem se dozvěděla, že musím mít „kotelnické zkoušky“ a též zkoušky obsluhy vysokotlaké redukční plynové stanice. S blížící se zimou nesmím zapomenout na rolbu a její důslednou přípravu, udělat si zkoušky na motorku pro řízení sněžného skútru, mít v pořádku všechny revize, a to jich je od kominů po poslední varnou konev. Hruža! A kde je čas na provoz a spokojené návštěvníky? Zvykla jsem si, že práce nekončí večerí, pak si vás žádají hosté, kteří nejenom že jezdí na svoji oblíbenou chaloupku, ale časem také za vámi.

Po prvních dvou měsících jsem při pohledu na úchvatný výhled do nížiny sama sobě vystavovala první účet. Vydržím, nebo se vrátím k poklidné práci učitelky? Ten věčně se opakující výhled do kraje, který nikdy není stejný a vždy vás uchvátí, ty kvetoucí a vonící louky, na nichž se pasou naše první dvě kravky a koza, ta vysněná chaloupka, která stále čeká na důkladný řemeslný zásah, ta moje kila,

kteří jdou rychle dolů... Padlo rozhodnutí, prostě z boje neuteču. Blížila se první zima. Ta věc s pásy, co stojí venku, je rolba a asi se s ní musím naučit jezdit. Nejdřív ji však zpojízdnit. Večer 3. prosince v jedenáct hodin, kdy na Lesní boudu konečně přišla řada a přijeli objednaní opraváři, mne hned odhalili: „Ale paninko, vy tu asi nejste dlouho, nevíte, že boudař spí a odpočívá v listopadu, ale teď už je prosinec, a to se v jedenáct ještě nespí.“

Mnoho měsíců i roků trvalo, než jsem zažila svou profesní přeměnu. K tomu, abych se naučila v těchto podmínkách podnikat a žít, bylo potřeba vše velmi dobře plánovat, zvláště zásobování. Zapomenout jednu důležitou věc, znamenalo sednout do rolby, modlit se, aby v minus patnácti stupních nastartovala, odjet do Pece, vyházet metrovou závěš a vyprostit zamrzlé ARO. Tohle historické auto přesvědčit, aby nastartovalo, ujet třicet kilometrů tam a zpět a opět vyjet rolbou na Lesní. Když vše šlo dobře, za dvě a půl až tři hodiny byl zapomenutý kousek v kuchyni. Kromě precizního soupisu nákupů jsem se naučila velmi brzy i respektu k horským živlům. Jezdit s pásovými vozidly na tekoucím jarním ledu nebo v čerstvých závěších, kdy zuří vánice, vyžaduje odvahy, a hlavně jezdecké umění. Mnohdy ani to vám nepomůže, pak nezbyde než pomoc od souseda. Abyste mohli čelit živlům potřebujete i zdravý fyzický fond. Po vánici si plivnete do dlani a lopatami vyprostíte sněhem zavalenou garáž, posleze vchody do stájí, aby se mohl nakrmit dobytek. Už jsem pochopila, proč staří horalové měli stáje přímo v chalupě. A ještě ulevit zasypané střeše plné rampouchů, aby nezatékalo.

Uplynuly čtyři roky, kdy jsem dostala své první pozvání na „schůzi boudařů“. Vnímala jsem to jako čest. Přijali mne mezi sebe, prostě jsem vydržela a byly za mnou vidět nějaké výsledky. Sousedi mi hodně pomáhali, radou, pomocí, a hlavně humorně vyprávěli, co při provozu na horách zažili. Vlastně když to tak shrnu, řekli mi tím, co všechno mne ještě čeká. Teď po třídvaceti letech si myslím, že mne již nemůže na horách nic překvapit. Přesto se stále učím. Od roku 2008 máme ekofarmu a kolem pětadvaceti kusů skotu. Kromě boudařky se z učitelky stal i zemědělec. Dnes vím, jak pomoci při komplikovaném porodu, čím krmit, jak přihnát ztracené stádo, a hlavně jak vést náročnou agendu ekologického hospodářství. Mezitím syn Michal dostudoval vysokou zemědělskou, takže dnes se o agendu stará on. Ohlédnou-li se za sebe, mám dobrý pocit z kompletně opravené chalupy, z našeho hospodářství, z úrovně poskytovaných služeb, i z personálu, který se sice mnohokrát vystřídal, ale bez něhož bych tolik věcí nedokázala. A hlavně bez podpory mé rodiny a přátel by Lesní bouda nebyla tím, čím je dnes. Jsem již v penzijním věku a zákonitě ztrácím síly, nechci již řešit problémy každodenního provozu a stávkující techniky, o to více mě těší nástupnictví mého syna. Jedno vím jistě, v nížině bych již nedokázala žít, a těší mne, že nakonec fungujeme na Lesní boudě celá rodina. Jsem ráda, že na našich milovaných horských boudách a svazích začala hospodařit, stejně tak jako můj syn, nová, mladší generace. Držím jim palce, aby dokázali vydržet, jako jsme dokázali my, staří boudaři, kdy náš život je spjat s celodenní lopotou, ale i s krásnými a neopakovatelnými příběhy hor. Takhle se rodí patrioti Krkonoš, Markéta Kreiplová.

Lesní bouda, ač v Peci pod Sněžkou, má poštovní adresu: Černý Důl čp. 187, PSČ 543 44, tel., fax: 499 896 343, mobilní: 602 148 099, e-mail: info@lesnibouda.cz, www.lesnibouda.cz, příznivé ceny, domluvíte se i německy.

HOTELIÉREM V PECI

Není snadné se začlenit do svérázného prostředí, jakým je Pec pod Sněžkou, navíc přicházíte-li z Prahy. Vladimír Nikl se s rodinou před dvaceti lety rozhodl podnikat v horách. Se syny vyzkoušeli jako hosté deset různých pensionů ve Velké Úpě a v Peci. Nejhorší úroveň měla Bouda Máma. Ale okouzila je poloha tradičního horského domu uprostřed lesa, nedaleký Obří důl i centrum horského města s lanovkou na Sněžku na dohled. Rozhodli se dožitou boudu i s dluhy koupit. Vladimír v Peci pod Sněžkou nikoho neznal, jen kousek za hranicí obce v Lesní boudě hospodařila spolužačka z gymnázia Markéta Kreiplová. Nejblíže trvale usedlými sousedy Boudy Máma jsou lanovkáři. Vladimír se šel představit a brzy jej náčelník Jiří Martinec a technik Jiří Brož pozvali na kafe. Jak si při dalších návštěvách povídali, poznali, že tenhle Pražan je normální člověk. Po nějakém čase Jirka Brož pozval Vladimíra mezi místní patrioty. Tehdy se scházeli na dopolední kávu v kiosku u Stoupy na Velké Pláni. Na svém obvyklém místě sedávali boudaři Míša Kopecký, Herbert Berger, Karel Koula, lékař zvaný Johny a další. Vladimír sice nestíhal každodenní účast, ale postupně mu povídání starších kolegů otvíralo oči a poznával jiný způsob života, než znal z Prahy. Ještě několik dalších let trvalo, než mu sundali nálepku toho „Pražáka“. Vladimír nezískal respekt místních lidí návštěvami „stínového parlamentu“, ale dokonalou proměnou areálu Boudy Máma a brzy vyhlášenými službami. Z prostého pensionu vytvořil wellness hotel s bazénem, přistavěl druhou hotelovou budovu, zřídil tenisový kurt v zimě užívaný jako kluziště i vlastní sjezdovku s technickým zasněžováním. Vrcholem Vladimírovy snahy je rozšíření hotelu o Pecký pivovar, první v údolí Úpy. Vladimír Nikl v Peci právě odsloužil dvacet úspěšných let. I nadále má přehled o ubytovaných hostech, objednávky kontroluje a některé sám vyřizuje. Mnohé úkoly už přenesl na své dva syny a ředitele hotelu Radka Orta. Hrozivý nedostatek pracovníků v regionu vyřešil šikovnými lidmi ze severní Moravy a Čech s turnusovým střídáním. Zatímco mnozí v údolí museli uzavřít provozovny nebo omezit provoz, Bouda Máma díky promyšlené personální politice udržuje kvalitu služeb na vysoké úrovni. Pro místní komunitu i pro návštěvníky bylo dobře, že se tehdy Niklovi rozhodli přijít právě do Pece pod Sněžkou.

Oblíbený hotel

Vladimír Nikl přeměnil obyčejnou boudu na čtyřhvězdičkový hotel. Po modernizaci pokojů a restaurace v původní roubené části chalupy přibyl tříhvězdičkový hotel, později rozšířený o čtyřhvězdičkovou moderní budovu. Do objektů s dobře vybavenými hotelovými pokoji a apartmány se vstupuje vlastním vchodem s lyžařnou se skříňkami a sušáky na boty. Wellnessový program tvoří především bazén s protiproudem a vířivkou. Po ochlazení v Kneippově lázni mohou následovat masážní sprchy. Pro hosty je připravená relaxační část s absolutním klidem a čtyřmi saunami. Vyberou si mezi tradiční finskou, solnou, laconiem nebo bylinkovou. Sportovní vybavení hotelu nabízí hřiště na squash, stolní tenis, posilovnu se sedmi stroji včetně kola na spinning a stepper. Venkovní hřiště na tenis, volejbal a nohejbal se v zimě mění na oblíbené kluziště navštěvované hosty ze širokého okolí. Jinou zábavu poskytuje bowlingová dráha nebo biliár. Nejmenší děti se zabaví v dětském

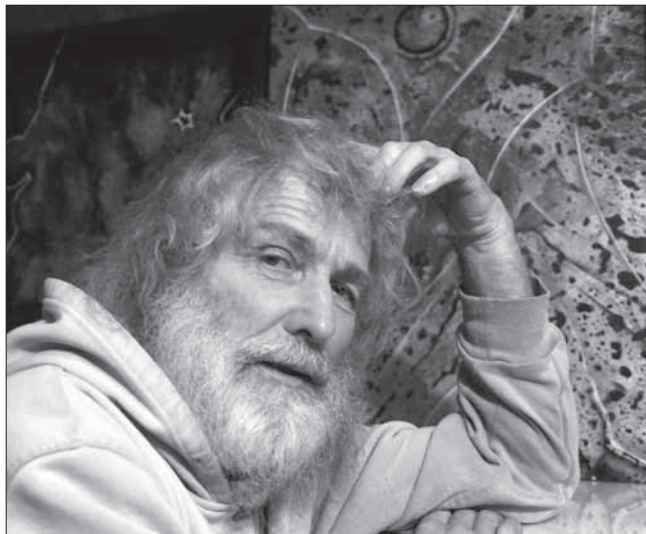

Vladimír a Jana Niklovi na Sněžce.

koutku. Ubytování hosté mají až tři vstupy do wellnessu a sportovní části zdarma. Všude je pokrytý rychlým internetem. Po úzké cestě k boudě vyjíždějí jen hotelové vozy řízené profesionálem. Hosté parkují v údolí v garážích a na vlastním parkovišti. Při pobytu sedm nocí a více v pensionu v pokoji 3* a v hotelu v pokoji 4* dostane každý dospělý jízdenku na novou lanovku na Sněžku. Nabídka neplatí při platbě šeky a objednavce přes zprostředkovatele. V zimě se dva hotelové skibusy točí mezi lyžařským areálem SkiResort a Boudou Máma. Po deseti až dvanáctiminutové jízdě vás vysadí pod sjezdovkou Javor. Krátká sjezdovka vybavená sněžným dělem je přímo u hotelu, dětem, začátečníkům nebo jen pro krátké svezení vyhovuje. Pro ubytované hosty je zdarma. Nově jsou hotelové večere formou bufetu s výběrem až z dvanácti jídel. Součástí areálu hotelu je pizzerie, v jejíž peci od brzkého rána pečou vlastní staročeský kváskový chléb. Krkonošské kyselo dostanete místo na talíři přímo v bochníku chleba. Vždy ve čtvrtek ožije venkovní altánek při grilování kýty naložené v nálevu a místní chléb je opět výbornou přílohou. Kuchyně hotelu je založená na českých jídlech a nabízí i několik lehkých variant. Čtyřjazyčný bohatý jídelní lístek obsahuje moučníky ke kávě, poháry a dopolední svačiny.

Pecký pivovar navazuje na restauraci s pizzerií. Od října 2017 tu vaří čtyři druhy piva Sněžka, světlou desítku a dvanáctku pilsenského typu, tmavou třináctku a speciální pivo IPA o „krkonošské síle“ 1603 metrů, vlastně 16,03 stupňů (těž VV 49/2018). Nejen znalci hledají tradiční chuť českého piva v minipivovarech, jako je ten v Peci. Tady piva nefiltrují a nepasterizují, aby měla přirozený obsah kvasinek i vitamínů B. Polovinu roční produkce se vyčepuje v hotelu, druhou stočí do litrových a půllitrových lahví. Dárková balení mají i keramický uzávěr.

Pecký pivovar a Bouda Máma Wellness hotel v Peci pod Sněžkou čp. 124, PSČ 542 21, majitel Vladimír Nikl, tel. hotel: 602 304 989, tel. rezervace ubytování: 244 465 666, e-mail: hotel@boudamama.cz, www.boudamama.cz. Domluvíte se i německy, polsky a anglicky.

Výtvarník Vladimír Souček z Horního Maršova.

Transcendentální obrazy Vladimíra Součka

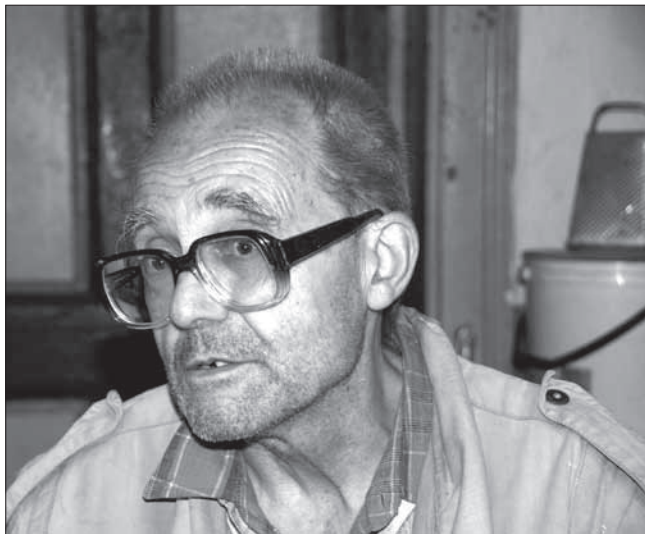
V kraji pod Sněžkou nežije mnoho lidí, i proto je tu jen několik výtvarně tvořivých. Vladimír Souček z Horního Maršova vyrůstal ve sportovně založené rodině, lyžování patřilo k životnímu stylu (též VV 45/2016). Patnáct let byl komerčním fotografem, ale bytostí je především filozofující výtvarník. Od realistických kreseb na grafické škole v sedmdesátých letech dospěl k duchovně pojatým obrazům. Tvoří kombinovanou technikou vycházející z olejové malby. Postupy nanášení vrstev barev jsou autorským tajemstvím. Zato o niterných pohnutkách tvorby rád povídá a vložil je i do několika knížek. Zabývá se tématy, o kterých mnozí nepřemýšlejí, třeba kam směřuje lidstvo, jaké je uspořádání světa, co přináší mír, co hrozbu, co skutečnou radost ze života. Hodně přemýšlí o násilí na lidech a jiných živých tvorech. I proto je už dlouho vegetariánem.

Vladimír tvoří dle svých slov transcendentální umění, tedy s přesahem do dalších sfér. Snaží se o „hmotnou meditaci“ zachycenou barvami na různých podkladech. Často vystavuje, proto jeho tvorbu sledujeme již desetiletí. Výrazné bylo modré období se snovými krajinami. V růžovém období ještě zachovával zbytky realistického obrazu. Nyní zvláštně strukturované malby nechávají diváka hledat ukryté postavy, krajinu nebo přírodní děje. Obrazy nemají jasně danou základnu. V jedné poloze se naznačený obličej tváří nevraživě, při otočení je to rozesmátý klaun. Vladimír z více podobných obrazů skládá sestavy, vytváří dvou, čtyř i vícečetné cykly. Podle toho, jak se k sobě přiloží, vzniká různý celkový dojem.

Galerii Veselý výlet provozujeme od léta 1992 a zatím se nám stalo jen dvakrát, že se u jednoho obrazu ve stejnou chvíli sešli dva zájemci a o dílo se přetahovali. Vládův obraz si před více než dvaceti lety vyhlédli dva pánové z Nizozemska a my jen pozorovali, jak se dohodnou. Myslíme si, že jej získal ten výše postavený. To se na výstavě v galerii Veselý výlet v Peci pod Sněžkou nemůže stát. Obrazy Vladimíra Součka vystavené od poloviny ledna do konce května 2019 jsou neprodejně.

Kniha vzpomínek chalupáře z Albeřic

Rodina Adolfa a Pavlína Pecinových z pražských Vinohrad si v roce 1947 pořídila prázdnou chalupu po Němcích v Horních Albeřicích čp. 1. Hlavní silou při zprovoznění již vyrabovaného a pro ustájení dobytka užívaného statku byla paní Pecinová. Za její snahou stálo chabé zdraví syna Pavla, který byl tehdy podle vlastních slov takový „chcípáček“. Po-

Biolog a chalupář Pavel Pecina z Horních Albeřic.

byt v Albeřicích ho nejen uzdravil, ale prohloubil zálibu v přírodě. I díky poznávání života v okolí chalupy se Pavel Pecina rozhodl studovat biologii. Stal se uznávaným zoologem spolupracujícím s Přírodovědeckou fakultou Univerzity Karlovy, a především zoologickou zahradou v Praze. Neskutečně se orientuje v zoologickém systému. To znamená, že pozná a umí zařadit každého ptáka, žábu, brouka, pavouka a jinou drobotinu. Psal do odborných publikací, až nás překvapil dvěma knihami s volným povídáním o svém životě. Ve vzpomínkách trefně vystihuje atmosféru doby s překvapivými detaily, jako by to prožil včera. Už chápeme, že si dokáže zapamatovat všechna ta česká i latinská jména tolika druhů živočichů. Má prostě dobrou paměť. První kniha se jmenuje Chrousti na zábradlí balkónu a popisuje dětství, kdy ještě neznal Krkonoše. Druhá už má základ v našich horách, jak je poznat z názvu Kouzla Krkonoše a první republiky. Pro nás jsou cenné především vzpomínky na Albeře krátce po válce. Ličí život prvních chalupářů, vzpomíná na nejbližší sousedy, i jak se proměňovala krajina tohoto koutu Krkonoše. Zajisté jsou zde i pasáže z rodné Prahy zasazené do politického kontextu. Ovšem z každé stránky je poznat, jak hodně má Pavel Pecina rád všechno živé. V knize jsou otištěné kvalitní a dnes již vzácné snímky Albeřic a okolí od tatínka Adolfa Peciny. Jeho jako autora i s dílem rádi zpracujeme do Archy Krkonoše. Obě čtivé knihy s jemným humorem Pavla Peciny jsou v prodeji v informačním centru Veselý výlet v Temném Dole.

Dotisk Krajiny Krkonoš

Před skoro dvanácti lety vydal Veselý výlet knihu Krajina Krkonoš v proměně století. Už dlouho je vyprodaná a opakující se dotazy na její dostupnost nás přiměly udělat dotisk. Těší nás, že i po letech je text z oboru krajinné ekologie i historie Krkonoše aktuální. Srovnávací historické a k tomu ze stejného místa pořízené současné fotografie jsou nadčasové. Dobové snímky jsou převážně ze sbírky Veselého výletu, současné fotografie s pečlivostí vlastní pořídil Ctibor Košťál. Kniha o tři sta stranách je rozdělená do deseti kapitol. Představuje vzácné, téměř nedotčené přírodní partie, proměnu vodotečí, lesa, a především horských luk. Nejobsáhlejší kapitoly dokumentují vývoj sídel, lidové architektury a staveb pro hosty. Poslední dvojice fotografií zachycuje vojenské opevnění pod Luční horou, které je symbolem rozdělení dvacátého století na dvě tak rozdílné části. Text je v českém a zároveň v německém jazyce. Dotisk Krajiny Krkonoš v proměně století bude v informačních centrech Veselého výletu k dostání od února 2019.

Spolužáci snad prominou, že použiju naši třídu ze základní školy v Horním Maršově jako příklad vývoje místní komunity. V červnu 1973 se opět v jeden den před zámek fotografovaly všechny ročníky. Tehdy chodilo do maršovské školy přes 230 dětí a dvě staré budovy z 19. století nestačily. Proto jsme druhou a třetí třídu měli v někdejší obývacím pokoji Czerninů v prvním patře zámku. To bylo za těmi velkými dveřmi nad dvouramenným schodištěm. V páté třídě jsme se rozrostli o příchozí z Velké a Malé Úpy. Tam později obě školy zanikly. Tehdy si nás fotograf Ivan Sejtka postavil přímo na schodiště, v dalších letech bychom se mezi zábradlí nevešli. Od šestky s námi chodily navíc děti z Pece. Nejdál to měli Milan z hájovny v Obřím dole, Jana z Růžohorek a Lesana z boudy Jana. V osmé třídě, kdy vznikla přiložená fotografie, nás bylo osmatřicet, při focení čtyři kamarádi chyběli. Dnes celou maršovskou školu v devíti třídách navštěvuje 88 dětí. Ze zachycených třiceti čtyř spolužáků byla polovina z Pece pod Sněžkou a Malé Úpy a polovina z Maršova a Temného Dolu. Nikdo z Albeřic a Lysečin. Vlevo stojící skvělá třídní učitelka Eva Vaňková tehdy ještě žila v Maršově. Deset spolužáků mělo alespoň jednoho rodiče starousedlíka, tedy sudetského Němce s typickým krkonošským jménem Berger, Bönsch, Erlebach, Ettrich, Kühnel, Ruse, Salwender a Umlauf. Ale jen Edita a Krista doma mluvily pouze německy. Krista rozená Bönsch pracuje v informačním centru Veselý výlet v Peci, a když se jí lidé ptají, kde se naučila dobře německy, po pravdě odpoví, že se naučila dobře česky. Dnes jsou všichni tito rodáci z Krkonoše s kořeny hlubokými přes deset generací platnými a většinou úspěšnými občany České republiky. Moji spolužáci jsou pro mě argumentem, že byla chyba po válce vystěhovat téměř všechny starousedlíky bez prověření jejich podílu na nacistické zločinnosti.

Fotografie z naší osmé třídy je také dokladem o chřadnutí místní komunity. Z osmatřiceti nás zůstalo v Úpském údolí jen deset. Dvě děvčata jsou v Dolním Maršově, dva kluci v Horním Maršově, dva žijeme

v Temném Dole a čtyři spolužáci z deseti zůstali v Peci pod Sněžkou. Jarda je celý profesní život lanovkářem na Sněžce. Karel po čtyřiceti letech u policie v Peci patří mezi 140 nejdéle sloužících policistů v republice. Jana začínala na Luční boudě a potom pětadvacet let vedla Hospodu Na Peci. Josef do předloňska provozoval lyžařský areál Portášky ve Velké Úpě. Dáša chová koně a Eva má v Peci rodinný pension. Ostatní, stejně jako většina lidí z dalších tříd maršovské školy, nadobro odešli z Úpského údolí.

-pk-

Jsmo aktivní lidé a vedeme v kraji pod Sněžkou kvalitní život. Z jakéhokoliv místa jsme bezplatným skibusem do patnácti minut na jedné z výborných sjezdovek. Občas vystoupáme na některý kopec na skialpinistických lyžích a vychutnáme si sjezd do údolí. O víkend se svezeme v upravených běžeckých stopách. Všechny lesní cesty jsou cyklostezkami. Rádi k nám jezdí přátelé, vždyť pro ně máme zajímavý program. Při vycházkách se kocháme krajinou. V době letních veder je tu o deset stupňů nižší teplota než ve Velkém městě. Tam teprve poznáme, jak je u nás čistý vzduch. Pijeme chutnou vodu z vodovodu. Před dům nám vozí mléčné výrobky z Mejsnerovy rodinné farmy. V sousedním řeznictví Novotný mají výběr, o kterém se našim rodičům čtyřicet let jen zdálo. Vyhlášený Geislerův chleba je lepší než dort. Skoro všichni se tu známe. I v době s nejvyšší nezaměstnaností před deseti lety tady byla práce. Širokou škálu možností od montovny po kreativní pracoviště poskytuje Trutnov s dojezdem patnáct minut. Tam jsou dvě špičkové galerie, moderní divadlo UFFO, koncertní sál i početné chrámy blahobyti. Naše děti tu dostaly dobrý základ pro pozdější studium na prestižních školách. Tak sakra, proč tu s námi žije tak málo sousedů? Kdy klesne populace vzácných horských lidí severní formy pod obnovitelný počet, jako se to stalo nosorožcům v nedaleké ZOO? Proč horské komunity přžívají na pokraji zhroutení? Paradoxně, protože tu je hezky.

Osmá třída základní školy Horní Maršov před zámek v červnu 1973.

Servírka v krkonošské restauraci evidentně není servírkou, a ještě se neumí chovat. Jak to, že ji provozovatel nevyhodí, řeknete si. Nemůže, skončil by na place sám. Jak nás v Krkonoších ubývá, je místo oblíbené restaurace samoobslužný bufet, parkoviště je pozdě vyčištěné od sněhu, nikdo vám neopraví porouchané auto ani rozbité okno v chalupě, chybí ve městě běžné služby. Už dnes se podivujete, proč v Peci pod Sněžkou není lékárna, když je tu ve špičce deset tisíc lidí. Jenže v horském městě žije jen 623 občanů a ti mimo sezónu neužijí ani další služby. Jsme v začarovaném kruhu, čím méně je trvalých občanů, tím menší jsou příjmy obce. A bez prostředků nejde problém udržení stávajících a přivedení nových lidí vyřešit. Proto dovolte krátkou úvahu.

Vykořenění kraje pod Sněžkou

Ten průsvit s vylidněním začal před sto lety. První zákon vydaný novou republikou byl o jejím zřízení a hned další okradl naše spoluobčany. A loupit se už nepřestalo. Pozemková reforma sebrala majetek především šlechtě. Czernin-Morzinům stát znárodnil vrchlabské panství, na kterém hospodařili skoro tři století od roku 1634. V kraji pod Sněžkou byl do té doby s výjimkou celnice a silnic pouze soukromý majetek v držení místních lidí. Jenže se tady odnepaměti mluvilo jenom německy. Při otevření první české malotřídky v Maršově v listopadu 1925 se přihlásilo jedenáct dětí. Pět žáků bylo české a šest německé národnosti. Česky neuměl ani jeden. Učitel Bohumil Stehlík zase neuměl německy. Přesto stát nahradil místní obyvatele českými poštmistry, strážníky, celníky, ve Svobodě nádražáky, lanovkáře na Černé hoře, úředníky i notáře u soudu v Maršově. Do toho silil německý nacionalismus a jen sezobl frustrované české Němce. Naši hraničáři přišli o majetek, když museli opustit zabrané Sudety. Svě si prožily německé ženy provdané za české poštmistry, strážníky, celníky a další mladé kluky. O zoufalém útěku před hněvem sousedů vyprávěli Vyskočilovi z Pece nebo Lofovi z Malé Úpy. Potom Němci sebrali všechno místním Židům, v Maršově třeba Hellerovo hodinářství. Ve Špindlerově Mlýně v roce 1938 vyloučili z lyžařského spolku HDW kvůli židovskému původu Williho Picka. Syna lékaře a kdysi všemi velebeného starosty Wilhelma Picka ze mlýna, co se podle něho město jmenuje. Při Májovém závodě mohl Willi startovat jedině za Svaz lyžařů v Čechách, netuše, co vše teprve nastane. Na oplátku o sedm let později přišli o majetek v kraji pod Sněžkou úplně všichni. Z Trutnovska odjelo dvaatřicet tisíc obyvatel. Jen stovky nepostradatelných specialistů si později koupily své domy zpět. A z nich se někteří v roce 1968

vystěhovali do Německa. Náš děda Josef, kromě toho, že byl blázen do lyžování, si v červnu 1945 přišel z Humpolce do Aupatalu splnit sen. Za půjčené peníze postavil vlastní pekárnu. Tisíce podobných nadšenců si vzaly do národní správy opuštěné horské boudy, pensiony, hotely, fotoateliéry, obchody, další služby a také horská hospodářství s loukami a dobyt看em. A čekali na slíbenou privatizaci. Místo toho přišla další rána v podobě socializace řízené komunisty. A měla na nově vznikající komunitu stejně tvrdý dopad jako vyhnání Němců. Zabránila zakořenění nových osadníků, mnozí odešli a hory se staly místem permanentní migrace. Poslední hromadná loupež při měnové reformě v červnu 1953 připravila o prostředky zájemce o koupi menších nemovitostí. V Krkonoších se snížil počet obyvatel na třetinu oproti předválečným časům. Většina majetku v horských obcích připadla socialistickým organizacím se sídlem mimo Krkonoše, které bránily rodinám správců získat trvalé bydliště. Podpora levné odborové rekreace sice zaplnila hory návštěvníky. Přišla sem pracovat řada do hor zamilovaných lidí, jenže nedostali šanci se usadit. Jen zlomek našel bydlení pro trvalý pobyt. Nová šance pro Krkonoše přišla po roce 1989. Místo velkorysé privatizace kdysi ukradeného majetku ve prospěch lidí, kteří tu žili a pracovali, získali pozemky a objekty na úkor obnovy místní komunity především lidé z Velkého města bez zájmu se tu usadit. Důsledkem stoletého vývoje jsou zastavěné, a přitom vylidněné Krkonoše.

Chudé obce bohatý stát

Naše obce dostaly od státu jen málo majetku. Pec nedosáhla na pozemky zaniklých socialistických organizací pod sjezdovkami, nezískala parkoviště Zelený Potok a další rozvojová místa. Majitele většiny nemovitostí vůbec neznáme, jsou to jen jména v katastru. Jen zázkem se lidem kolem starosty Jiřího Ratajika podařilo vyprosit zastaralou lanovku na Sněžku, která je po obnově i z prostředků EU hlavním příjmem horského města Pec pod Sněžkou. Hosté v roce 2017 strávili v Krkonoších přes 11 miliónů pobytových dnů, při velmi skromné útratě 500 korun za den sem přinesli přes pět a půl miliardy korun. Přesto krkonošské obce zůstávají chudé, chybí jim finance pro otočení zhoubného trendu. Může za to nespravedlivé přerozdělení řízené státem. Za trvale usazeného občana Horní Maršov dostane z daňového výtěžku deset tisíc korun, když se k trvalému pobytu přihlásí čtyřčlenná rodina, je z toho čtyřicet tisíc a za čtyři takové rodiny obec uspořádá pro komunitu tak důležitou Maršovskou pouť. Přitom za stejného občana přihlášeného

ve Velkém městě přiteče do jeho rozpočtu přes třicet tisíc. Když jsme se nad zřejmou nespravedlností pozastavili, vysvětlili nám, že se musí postarat o metro, tunel Blanka i mnohá divadla, která i my užíváme. Nechtěli slyšet, že u nás jezdí skibusy, jsou upravené běžecké stopy a pořádáme třeba Maršovskou pouť. Při rozpočítání na hlavu dáváme z chudého rozpočtu více peněz na dopravu, sport i kulturu než ve městech. A tyto služby využívají také občané z Velkého města, v jehož prospěch stát rozhoduje. Mladí lidé od nás neodcházejí pro nedostatek práce, ale protože nemohou získat přiměřené nájemní nebo vlastní bydlení. Při cenách pětadesát, v Peci osmdesát, ve Špindlerově Mlýně přes sto tisíc korun za metr čtvereční si vlastní bydlení nepořídí.

Občan a půl občan

Jako rodáci z východních Krkonoš odsuzujeme označení nově přichozích termínem náplavy. Vidíme jen schopné a neschopné, slušné a hajzlíky. Co citlivě vnímáme, je rozdíl mezi občanem a půl občanem, tedy mezi celoročně usazenými lidmi a občasnými návštěvníky. Byť tu vlastní chalupu nebo rekreační byt. Řada chalupářů jsou naši přátelé, jen s námi neprožívají problémy komunity, jejich děti nechodí s našimi do školy, neplatí tu daně a nevolí obecní zastupitele. Jsou tu jen tak napůl, jsou naši půl občané. Vedle chalupářů, kterým jsme vděční, že po vyhnání Němců zachránili celé obce před zánikem a zvelebili lidovou architekturu, přicházejí další a další půl občané. Mnozí spojují pobyt na horách s možností zhodnocení investic. Krkonoše se staly bankou poskytující vysoké zúčtování vkladů do nemovitostí. Proto se staví nové domy, přestavují staré, chalupy uvolňují místo neskromným domům, v kterých většinu roku nikdo nebydlí. To vše na úkor místní komunity. Největší kontrast nastal ve Špindlerově Mlýně. Za posledních patnáct let tu vzniklo více než 1500 nových bytů. Počet obyvatel klesl od roku 2001 z 1303 na loňských 1042. Z nich je více než čtvrtina seniorů ve starých bytovkách, které také skoupí investoři pro rekreační bydlení. Hlad po investičních možnostech stéká z hor i do méně známých míst, jako jsou Žacléř, Maršov či Svoboda. V Maršově 3. s příspěvkem obce v nedávno dokončeném osmibytovém domě čp. 219 žije ve dvou bytech pět občanů, zbylé překoupili půl občané z Velkého města. Stejně tak v čp. 221. Za několik let ze sídliště Za vodou bude sídliště duchů. Obec Horní Maršov je složená z osmi dříve samostatných sídel. Předloni klesl počet obyvatel poprvé pod tisícovku na současných 972. Ještě před osmi lety, kdy začal plynulý pokles, to bylo o stovku více. Součástí jsou

i Horní Albeřice s padesáti domy. Trvale tu žije pouze statečný Zdeněk Kašpar se svou ženou. V Malé Úpě jsou tři stovky objektů. Teď se podařilo zvýšit počet občanů na 145, takže na jednoho připadají dva domy. Ještě tu celoročně žije pětatřicet lidí bez trvalého pobytu. Kdyby se stali občané, Malá Úpa by měla ročně nejméně o jeden a půl miliónu vyšší příjem z přerozdělení daní. Někteří mají trvalé bydliště ve Velkém městě, přestouže v Malé Úpě desítky let žijí. Takhle k nim nikdy nepřijde trutnovský finanční úřad na kontrolu, kdežto občané mohou čekat oznámení každou chvíli. I když nekrátí daně, je taková událost časovou, finanční i psychickou zátěží, kvůli které se mnozí raději vzdali místních občanských práv a zůstanou navždy půl občané.

Hledat řešení

Jestli se krkonošské horské obce nemají stát po většinu roku místy luxusních, ale mrtvých sídel, musí přijít něco jako poválečný Marshalův plán pro obnovu komunity. Všechny kroky s negativním dopadem v minulosti způsobila politická rozhodnutí ve Velkém městě. Odtud nyní čekáme pomoc i s vědomím, že politici jsou většinově z Velkého města a skoro každý je i půl občanem někde na vesnici. Potřebujeme zákony ve prospěch skomírajících komunit nejen horských obcí. Kdybychom mohli sami rozhodovat o vývoji našeho pro investory atraktivního domova, zvedli bychom například daň z nemovitostí trvale neobydlených domů a bytů o řád. Pak by z rekreačního domku do obecní pokladny nešly dva tisíce, ale dvacet. Půl občané to nebudou chtít platit a přihlásí k pobytu babičku. Budeme rádi, stane se našim občanem a pobereme od státu více peněz. V Peci, v Maršově, v Malé Úpě by z takových příjmů dokázali každý rok postavit bytový dům pro několik rodin a tím zase zvýšit podíl na přerozdělování daních.

Možná si už i ve Velkém městě všimli, že krkonošští horalé nevolí populisty ani extrémisty. Je to i tím, že se o sebe vždy museli postarat sami nebo jen s nezištnou pomocí sousedů. Když o ně přijdou, život je těžší, ale mnozí vydrží. Jen to už nebudou ty Krkonoše, jaké jsme znali anebo jaké bychom si přáli mít. Jsme národem, který si za největšího vlastence zvolil fiktivního Járu Cimrmana. V roce 1945 jsme vyhnali fiktivního zlomyslného Rýbrcoula, zůstal nám „sociálně spravedlivý“ Krakonoš. Při současném trendu tu obrazně řečeno zůstane úplně sám a jako poslední zhasne. Anebo se něco zásadního změní ve prospěch místních lidí s pozitivním dopadem na desetitisíce našich vážených hostů.

Adolf Pecina fotografoval Horní Albeřice v roce 1950, dnes jsou v dříve samostatné obci trvale hlášení jen dva občané.

V Peci pod Sněžkou v malotřídní škole po více než dvaceti letech otevřeli samostatnou první třídu pro jedenáct dětí.

Dům a člověk

Pro zpracování podrobné historie našeho domova stanovila nezisková organizace Paměť Krkonoš dva základní prvky – konkrétní objekt a konkrétní osobu. Objektů, tedy chalup, horských bud, hotelů, kostelů, kapliček, božích muk, vojenských bunkrů, trafostanic a jiných staveb, jsou tisíce, dohledatelných lidí z kraje pod Sněžkou desetitisíce. Pro usnadnění bádání a prezentace má každý objekt a člověk vlastní kartu, do které se vkládají data, vyslechnuté příběhy, odkazy na zdroje informací a obrazová díla, což jsou nejčastěji historické i současné fotografie. Pro získání informací zpracováváme různorodé prameny. Archivy institucí jsou dané, stačí je vytěžít. Pro historii jednotlivých osob, rodin a domů jsou důležité privátní archivy doplněné o výpovědi pamětníků. Tam, kde můžeme nahlédnout do dochovaných dokumentů, vyplouvají konkrétní stavby, tváře lidí, osudy a často poutavé příběhy. Malinkou část můžeme předat čtenářům prostřednictvím třeba sezónních novin Veselý výlet, ale pro velký záběr a množství informací jsme vytvořili nové médium s téměř neomezenou kapacitou. Do webové aplikace **Archa Krkonoš** vložíme každou zjištěnou skutečnost a získanou fotografii. Aplikaci jsme již spustili i pro nahlížení uživatelem, ale teprve další měsíce a roky přinesou její naplnění. K tomu potřebujeme vstřícnost pamětníků i finanční prostředky, abychom mohli zaměstnat badatele a zpracovatele nekonečného množství pramenů. Zatím je Archa poloprázdná, ale už v ní našly domov první zachráněné, zpracované a zveřejněné datové i obrazové dokumenty.

Výpověď svatební fotografie

V době psaní textů pro toto vydání Veselého výletu jsme z našeho archivu náhodou vytáhli dvě fotografie ze svatby. Pocházejí ze souboru nalezeného ve Velké Úpě. Podle přiložené korespondence patřil Marii Richter narozené v Peci roku 1882. Na svatební fotografii byla uvedena důležitá stopa, totiž datum 9. října 1926. Toho dne se podle evidence v kostele ve Velké Úpě vdávala pouze Marie Buchberger narozená 5. února 1905 v Peci v chalupě čp. 135. Její otec Stefan Buchberger *1876 postavil vedle hotel Rübezahel. Srovnáním s dobovými pohlednicemi jsme na svatební fotografii identifikovali zadní nároží tohoto domu. Nevěsta se provdala za Josefa Buchbergera z chalupy ve Velké Úpě s dnešním čp. 118. Když jsme se podívali na její předky, zjistili jsme, že babička Paulina Buchberger z Modrého dolu dnešní čp. 103 si v únoru 1873 vzala Alberta Buchbergera z čp. 135. Pan farář v tehdy izolované komunitě musel studovat rodokmeny rodin, aby zabránil příbuzenské svatbě. Jak vidno, oba tyto snatky Buchbergerů uznal za možné. Už jsme tedy poznali nevěstu a ženicha i dům, ve kterém se brali. Jak určit další svatebčany? Za nevěstou nejspíš stojí otec Stefan Buchberger a vedle něho snad manželka Hermína z rodu Meergans. A to je zajímavé. Narodila se roku 1884 v Modrodolské boudě čp. 101. Její sestrou byla Marie Meergans provdaná Richter, která před odchodem do transportu schovala i tyto dvě svatební fotografie v právě ztracené

chalupě. To vysvětluje, proč měla snímky z této svatby. Bratrem Hermíny a Marie byl také Vinzenz Meergans *1875, významný boudař z Modrého dolu. Jeho podobu známe z jiného souboru fotografií (též VV 47/2017). Proto dobře prohlédneme svatební fotku. Je to jistě ten pán stojící úplně vpravo. A vedle poznáváme jeho manželku Marii rozenou Tippelt *1877 z Temného Dolu. Z modrodolského rodu Meergans osobně známe Renate Kneifelovou, která teď žije v Essenu. Pošleme ji kopii a snad pozná i další účastníky svatby v říjnu 1926. Takto skládáme střípky ze ztracené historie kraje pod Sněžkou a postupně je vkládáme do aplikace Archa Krkonoš.

Od hotelu Rübezahel po residenci Sněžka

Stefan Buchberger postavil jeden z prvních hotelů v Peci – Bukovém údolí v roce 1908. Proto mohl zvolit do té doby nevyužitě atraktivní jméno. Po vzniku republiky musel nařazením úřadů dům čp. 194 nést i český název Krakonoš. Buchberger v roce 1923 ke čtyřpodlažnímu domu s dvaačty místnostmi přistavěl výraznou verandu s prostorným sálem. V něm při svatbě dcery Marie vznikla druhá nalezená fotografie svatebčanů sedících kolem prostřeného stolu. Dne 12. listopadu 1945 hotel Krakonoš převzal do národní správy kuchař Bohuslav Štefánský *1924 s manželkou Blankou *1922. Přišli sem z Josefova a očekávali privatizaci zestátněného majetku. Stefan Buchberger ještě žil v sousední chalupě čp. 135 i s manželkou Herminou, dcerou Marii a zetěm Josefem Buchbergerem. Odjeli 9. srpna XVII. transportem do ruské zóny Německa. Jejich rodná chalupa čp. 135 zanikla roku 1958. Po komunistickém převratu hotel přešel roku 1949 do majetku Revolučního odborového hnutí. Zotavovna dostala jméno Bohatýr. Od roku 1954 patřila k zotavovně Hradec čp. 137. Při stavebních úpravách v létě 1955 dřevěnou verandu nahradila vyzděná, bylo upraveno sklepení a zjednodušena fasáda. Sál sloužil pro společenské akce ubytovaných odborářů. Po roce 1989 tu byl taneční klub s barem. Developerská společnost zahájila v létě 2010 přestavbu na rekreační bytový dům. K dnešnímu dni tu nemá nikdo trvalé bydliště a všech čtrnáct bytů vlastní lidé žijící mimo region. Část slouží i k pronajímání hostům.

Do karty domu se vkládají ještě další informace, jako například starší čísla popisná, všichni zjištění majitelé a v době socialismu i správci, dnes případní nájemci. Důležitý je i popis stavby a architektonické hodnocení. V aplikaci se objekt propojuje s lokalitou a historickou obcí, zaznamenaná osoba s rodem i domem a vše s případnou událostí.

Více se o projektu dozvíte v knize **Archa Krkonoš – metodika**. Text je v české, polské a německé verzi. Pro badatele je v tištěné podobě, vy si ji můžete prohlédnout i stáhnout do svého počítače na stránkách Paměti Krkonoš, přes které vstoupíte i do uživatelské části aplikace. Pro naplnění nelehkého cíle uvítáme jakékoliv podklady z Krkonoš. Rádi poznáme i amatérské badatele, kteří by se chtěli zapojit.

www.pametkrkonos.cz

www.archakrkonos.cz

Pec čp. 194 svatba Marie Buchberger z hotelu Rübezahel a Josefa Buchbergera z Velké Úpy 9. 10. 1926.

Pec čp. 194 hotel Rübezahel na pohlednici z 25. 7. 1935.

Pec čp. 194 zotavovna ROH Bohatýr na fotografii z roku 1975.

Pec čp. 194 taneční klub Bohatýr 9. 4. 2006.

Pec čp. 194 rekreační bytový dům residence Sněžka 2. 11. 2014.

VESELY VÝLET®

ochranná známka

Sezónní noviny Veselý výlet, Temný Důl čp. 46, 542 26 Horní Maršov, tel. 499 874 298, e-mail: info@veselyvylet.cz, www.veselyvylet.cz, vydavatel/redaktor: Lenka, Miloslav a Pavel Klimešovi, jazyková úprava: Eva Hrubá, Jarmila Klimešová, ilustrace: Květa Krhánková, fotografie: Josef Kalenský, Pavel Klimeš, Ctibor Košťál, Wenzel Pfohl, Ivan Sejtka, Artur Schifffner, David Taneček a archiv vydavatelů, sazba: Tisk Ofset a.s. Úpice, tel. 499 881 171, tisk: Profi-tisk group s.r.o., Olomouc, překlad do němčiny: Hans-J. Warsaw, překlad do polštiny: Andrzej Magala, uzávěrka: 14. 12. 2018, náklad: 50.000 kusů, z toho 27.000 kusů v české, 15.000 v německé a 8.000 v polské verzi. Máte-li zájem o zaslání vydání Veselého výletu (příště 52/léto 2019) poštou, pošlete spolu s adresou 40 Kč, jste-li z České republiky, nebo 190 Kč, jste-li v cizině, nebo si noviny objednejte osobně v informačním centru Veselý výlet v Temném Dole nebo v Peci pod Sněžkou.

Veškerá autorská práva vyhrazena!

INFORMAČNÍ CENTRUM VESELÝ VÝLET GALERIE – SMĚNÁRNA

v Temném Dole v Horním Maršově, tel.: 499 874 298

v Peci pod Sněžkou, tel.: 499 736 130

e-mail: info@veselyvylet.cz

www.veselyvylet.cz

denně 8.30–17.30 (v hlavní sezóně do 18.00)

*Patrioti Krkonoš, rádi jsme je potkávali a zaznamenávali jejich příběhy spojené s našimi horami.
Budou uvedeni v aplikaci Archa Krkonoš®, aby se na ně nezapomnělo.*

*Rybrcoult (1561–1945)
z Obřího dolu VV 18/2002*

*Friedrich Kneifel (1910–2006)
hospodář z Velké Úpy VV 9/1996*

*Raimund Sagasser (1915–1993)
hospodář z Malé Úpy VV 3/1993*

*Otto Braun (1929–2011)
horník z Rýchor VV 42/2014*

*Karel Lof (1933–2002)
lesník z Malé Úpy VV 50/2018*

*Gustav Hofmann (1940–1996)
chovatel tetřevů z Maršova VV 15/2000*

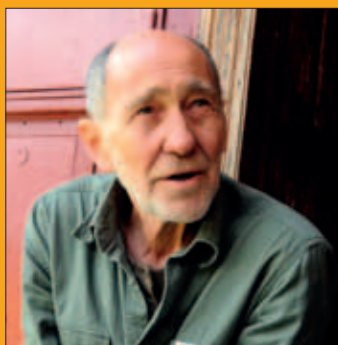
*Oldřich Lábek (1941–2005)
ředitel Krkonoš VV 15/2000*

*Milan Vích (1953–2017)
lesník z Pece VV 2/1993*

*Herbert Berger (1934–2012)
boudař z Pece VV 22/2004*

*Hynek Spurný (1948–2018)
boudař z Modrého dolu VV 1/1992*

*Vašek Štoček (1950–2018)
záchranář z Pece VV 49/2018*

*Jiří Škoda (1954–2015)
záchranář z Malé Úpy VV 49/2018*

*Theodor Lokvenc (1926–2013)
historik Krkonoš VV 12/1998*

*Alois Tippelt (1930–2017)
pamětník z Temného Dolu VV 40/2013*

*Alžběta Konopková (1932–2018)
pamětnice ze Šp. Mlýna VV 48/2017*

*Bärbel Köstler (1935–2006)
pamětnice z Malé Úpy VV 39/2013*